

Οι χωρικές συνθήκες διαμονής των αστέγων στην πόλη:

Η περίπτωση της Θεσσαλονίκης

Φοιτήτριες: Δέσποινα Μαρία Γαλουζή
Σταυρούλα Νάκη

Επιβλέπουσα: Κατερίνα Κοτζιά

Οι χωρικές συνθήκες διαμονής
των αστέγων στην πόλη :

Η περίπτωση της Θεσσαλονίκης

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Πολυτεχνική Σχολή

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Φοιτήτριες: Δέσποινα Μαρία Γαλουζή, Σταυρούλα Νάκη

Επιβλέπουσα : Κατερίνα Κοτζιά

Ιωάννινα, Οκτώβριος, 2021

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε πάρα πολύ την καθηγήτρια μας Κατερίνα Κοτζιά για την αμέριστη βοήθεια και την καθοδήγηση που μας προσέφερε κατά την εκπόνηση της εργασίας.

Ευχαριστούμε επίσης τους δικούς μας ανθρώπους για την υπομονή και κατανόηση που έδειξαν όλη αυτήν την περίοδο.

Σε όσους έχουν ζήσει ή ζουν ως άστεγοι

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αστεγία υφίσταται ως κοινωνικό φαινόμενο εδώ και πολλούς αιώνες και παρά την πολιτισμική και τεχνολογική εξέλιξη που διανύουμε δεν έχει ακόμη εξαλειφθεί. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να εντοπίσει τις χωρικές ποιότητες των χώρων ύπνου των αστέγων. Για τον σκοπό αυτό, μελετά τα χαρακτηριστικά δύο κατηγοριών χώρων ύπνου. Αυτούς που διαμορφώνουν οι ίδιοι οι άστεγοι στους δρόμους της πόλης και αυτούς που διαμορφώνει η πολιτεία στις επίσημες δομές φιλοξενίας.

Αναζητήθηκε επιπλέον η συνεισφορά των εθελοντικών οργανώσεων, καθώς, στην πορεία της έρευνας, κρίθηκε σημαντική στην διαμόρφωση του τρόπου ζωής των αστέγων και, επομένως των συνηθειών τους σχετικά με τον χώρο του ύπνου τους. Ως μελέτη περίπτωσης, επιλέχθηκε η περίπτωση της πόλης της Θεσσαλονίκης.

Ο στόχος της έρευνας είναι μέσα από την καλύτερη κατανόηση του αποτυπώματος της διαβίωσης των αστέγων στον δημόσιο χώρο, να εξαχθούν συμπεράσματα που θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε καλύτερα τις ανάγκες τους και να σκεφτούμε τον ρόλο του σχεδιασμού στην διαχείριση ενός μέρους αυτών των αναγκών.

Λέξεις κλειδιά: άστεγος, χωρικές συνθήκες, διαμονή, δρόμος, κέντρο φιλοξενίας

ABSTRACT

Homelessness exists as a social phenomenon for many years and despite the cultural and technological advancement of our times, it hasn't been eliminated yet. The present research attempts to find the spacial qualities of the places where homeless people sleep. That is why , it examines the characteristics of two types of sleeping places. The ones that homeless themselves arrange in city streets and the places that the state arranges at formal hospitality facilities.

Furthermore, there was a search about the contribution of volunteering organizations , as during the research, it was considered to be important in the arrangement of the homeless way of living and therefore in their habits that had to do with their sleeping space. The city of Thessaloniki was chosen as a research case.

The aim of the research was to draw the conclusions that will help to form a better comprehension of the homeless needs and think about the role the design plays in the management of these needs, through the better comprehension of the homeless living in the public space imprint's.

Key words: homeless, spatial conditions, stay, street, hospitality centre

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	12
1. Άστεγοι στην πόλη	14
1.1. Η έλλειψη στέγης και ο ορισμός του αστέγου	15
1.2. 'Homeless' ή 'Houseless'	16
1.3. Μέρη που κοιμούνται οι άστεγοι	17
2. Η ζωή στον δρόμο	18
2.1. Ο ιδιωτικός και ο δημόσιος χαρακτήρας του χώρου	19
2.2. Δημόσιος χώρος: Το σπίτι των αστέγων	20
2.3. Χωρικές κατασκευές διαμονής στον δημόσιο χώρο	22
3. Η διαμονή των αστέγων στην Θεσσαλονίκη	26
3.1. Καταγραφή αστέγων στην Θεσσαλονίκη	27
3.2. Κέντρα φιλοξενίας στην Θεσσαλονίκη	30
4. Εθελοντικές ομάδες	36
4.1. Εθελοντικές οργανώσεις προσφοράς στους αστέγους	37
4.2. Δράσεις αντιμετώπισης του προβλήματος των αστέγων	41
5. Συμπεράσματα	44
Βιβλιογραφία	49
Δικτυογραφία	51
Βιντεογραφία	53
Κατάλογος εικόνων	54

«Παραδόξως οι άστεγοι αναγκάζονται σε συνεχή κίνηση
όχι επειδή πηγαίνουν κάπου, αλλά επειδή δεν έχουν
πουθενά να πάνε»

- Samira Kawash

Εισαγωγή

Αν περιηγηθεί κανείς στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας δεν θα είναι λίγα τα σημεία όπου παρατηρούνται άνθρωποι να κοιμούνται στο δρόμο. Πρόκειται για άστεγο πληθυσμό που διαμένει σε διαφορετικές χωρικές συνθήκες από τους συμπολίτες του. Ξαπλωμένοι σε παγκάκια, καθισμένοι σε χαρτόκουτα αντιμετωπίζουν την κάθε μέρα σαν μια δοκιμασία στην οποία καλούνται να επιβιώσουν ακόμη και σε ακραίες καιρικές συνθήκες, αρκετές φορές με δυσκολία κάλυψης των βασικών αναγκών.

Η παρακάτω εργασία αναλύει το φαινόμενο της ανεπαρκούς στέγασης και εστιάζει στον Δήμο Θεσσαλονίκης που αποτελεί το πεδίο μελέτης της διαβίωσης των αστέγων. Εξετάζει τις χωρικές συνθήκες διαμονής τους σε δημοτικές δομές αλλά και σε σημεία του δημόσιου χώρου και με την σύγκριση τους επιχειρεί να εντοπίσει τις χωρικές ποιότητες που επιδιώκει ένας άστεγος μέσα από την διαμόρφωση του χώρου ύπνου του.

Κύρια μέθοδος αποτέλεσε η επισκόπηση άρθρων και βίντεο και στην συνέχεια η σύγκριση των δεδομένων που προέκυψαν. Η συλλογή στοιχείων βασίστηκε στην έρευνα για την καθημερινή ζωή των αστέγων πολιτών. Πιο συγκεκριμένα για την συγκέντρωση πληροφοριών πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία με αρμόδιους κοινωνικούς φορείς όπως οι υπεύθυνοι του υπνωτηρίου του δήμου και του χώρου ύπνου της Δ.Ε.Θ. Επιπλέον προγραμματίστηκαν συνεντεύξεις με υπεύθυνους εθελοντικών ομάδων και κοινωνικών φορέων.

Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται το ζήτημα της ανεπαρκούς στέγασης στα αστικά κέντρα και αναγνωρίζεται η στέγαση ως μία από τις βασικές ανάγκες επιβίωσης ενός ανθρώπου. Δίνεται ο ορισμός του αστέγου και εξηγείται η έννοιά του μέσα από την σύγκριση των αντίστοιχων αγγλικών όρων 'houseless' και 'homeless'. Επίσης, παρατίθενται τα μέρη όπου διαμένει ο υπό μελέτη πληθυσμός είτε στον δρόμο είτε σε κέντρα για τα οποία μεριμνά ο δήμος.

Το δεύτερο κεφάλαιο, αφορά στην σχέση των αστέγων με τον δημόσιο χώρο. Γίνεται αναφορά στις περιοχές της πόλης που επιλέγουν οι άστεγοι για τη διαμονή τους και περιγράφονται τα ζητήματα που αντιμετωπίζει ο υπό μελέτη πληθυσμός κατά την παραμονή του εκεί. Στην συνέχεια, με κριτήριο την κινητικότητα τους μέσα στην πόλη, επεξηγείται η καθημερινότητα των αστέγων. Μελετώνται τα στοιχεία χωρικής οργάνωσης, τα υλικά και τα αντικείμενα που συνθέτουν το χώρο που οι ίδιοι οι άστεγοι διαμορφώνουν για να κοιμηθούν. Επιπλέον παρουσιάζεται μία κατασκευή ύπνου στον δρόμο, η οποία είναι σχεδιασμένη ειδικά για αυτό τον σκοπό, αλλά όχι από τους ίδιους τους αστέγους. Οι μονάδες βασισμένες σε αυτήν την κατασκευή σχεδιάζονται και κατασκευάζονται από ανεξάρτητους εθελοντές είτε από οργανώσεις που φροντίζουν να παρέχουν βοήθεια σε ομάδες με στεγαστικό πρόβλημα.

Στο τρίτο κεφάλαιο η έρευνα εστιάζει στους αστέγους της Θεσσαλονίκης. Γίνεται μία προσπάθεια να σκιαγραφηθεί το προφίλ των αστέγων και οι αιτίες που

τους οδήγησαν να χάσουν την στέγη τους. Παρατίθενται στοιχεία από την έρευνα της δημοτικής αστυνομίας Θεσσαλονίκης για τα σημεία του δρόμου που μένουν οι άστεγοι. Αυτά χαρτογραφούνται για να συμβάλουν στην έρευνα των χωρικών συνθηκών διαβίωσης τους. Επιπρόσθετα εντοπίζονται οι δομές φιλοξενίας και τα κέντρα παροχής υπηρεσιών αστέγων στην Θεσσαλονίκη, διαχωρίζονται ανάλογα με το κοινό που υποδέχονται και μελετώνται ως προς τις χωρικές συνθήκες ύπνου και διαβίωσης. Οι παροχές και οι εγκαταστάσεις των κτιρίων αυτών εξετάζονται και περιγράφονται με βάση τις χωρικές ποιότητες και διαρρυθμίσεις. Επίσης, ερευνάται ο τρόπος λειτουργίας τους και η χρήση τους από τον άστεγο πληθυσμό.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εντοπίζονται οι εθελοντικές ομάδες που βοηθούν τους αστέγους και μελετώνται οι τρόποι με τους οποίους συνεισφέρουν στο ζήτημα της έλλειψης στέγης. Γίνεται αναφορά στο περιοδικό δρόμου 'Σχεδία' και αναλύεται το πρότζεκτ 'Eye am Thessaloniki' όπου γίνεται αισθητή, αντιληπτή από τους συμπολίτες τους η διαμονή των αστέγων στους δρόμους της πόλης. Τέλος περιγράφονται οι δράσεις της 'ΑΡΣΙΣ', 'PRAKSIS', και του 'OKANA' που αποτελούν μη κυβερνητικές οργανώσεις οι οποίες πέρα από τον ρόλο τους έχουν ως στόχο και την παροχή βοήθειας στον υπό μελέτη πληθυσμό.

Στο πέμπτο κεφάλαιο διατυπώνονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα. Μέσα από σύγκριση και κριτική των στοιχείων που συλλέχθηκαν προκύπτουν πληροφορίες που θα μπορούσαν να βοηθήσουν μελλοντικά στην καλύτερη σχεδίαση χώρων για τους αστέγους.

01. Άστεγοι στην πόλη

1.1. Η έλλειψη στέγης και ο ορισμός του αστέγου

Σε πολλά από τα αστικά κέντρα της χώρας παρατηρείται το κοινωνικό φαινόμενο αστέγων πολιτών. Πρόκειται για αστέγους κατοίκους της πόλης που για διαφορετικούς λόγους ο καθένας δεν είναι σε θέση να καλύψει τις βασικές του ανάγκες. Ο Αμερικανός ψυχολόγος Abraham Maslow¹ ανέπτυξε την θεωρία της ιεράρχησης των ανθρώπινων αναγκών.

Εικόνα 1. Πυραμίδα του Abraham Maslow

Με βάση αυτή, οι ανάγκες είναι ιεραρχημένες (σε μία πυραμίδα) στις ανάγκες για επιβίωση, ανάγκες ασφαλείας, κοινωνικής αποδοχής, ανάγκες αυτοεκτίμησης, και κορυφώνονται με τις ανάγκες για αυτοολοκλήρωση. Στην βάση της πυραμίδας που αποτελεί την πιο βασική κατηγορία αναγκών² κατατάσσονται η τροφή, το νερό, ο ύπνος και η προστασία από τις καιρικές συνθήκες. Εάν δεν καλυφθούν αυτές απειλείται η επιβίωση του ανθρώπου. Το σύνολο των βασικών αναγκών καλύπτεται από τους περισσότερους κατοίκους της πόλης συνήθως στα πλαίσια μίας κατοικίας όποια μορφή και να έχει. Ο πληθυσμός της πόλης που δεν έχει πρόσβαση σε κατοικία που πληροί τις βασικές προδιαγραφές συγκροτεί τους αστέγους οι οποίοι αναγκάζονται να καταφύγουν σε σημεία αστικού χώρου που οικειοποιούνται και χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους. «[...] άτομα ή οικογένειες είναι άστεγοι όταν δεν έχουν το δικό τους σπίτι. Αυτός ο ευρύς ορισμός περιλαμβάνει όσους κοιμούνται σε συγγενείς ή σε φίλους, όσους ζουν προσωρινά σε ένα δωμάτιο ξενοδοχείου [...] όσους ζουν

1. Ο Αβραάμ Μάσλοου (Abraham Harold Maslow), ήταν Αμερικανός ψυχολόγος ο οποίος έμεινε γνωστός για τη θεωρία ιεράρχησης των αναγκών. Οι ιδέες του δημοσιεύθηκαν πρώτη φορά στο περιοδικό *Psychological Review* το 1943 με τίτλο *A theory of human motivation* και στην συνέχεια συμπεριλήφθηκαν το 1970 στο βιβλίο *Motivation and personality*.

2. Οι ανάγκες ταξινομούνται ιεραρχικά, από τα πιο βασικά και πρωτόγονα (σε σχέση με τη συμπεριφορά που προκαλούν), μέχρι τα πιο πολιτισμένα και ώριμα. Ο Maslow (1943) δήλωσε ότι τα άτομα πρέπει να ικανοποιήσουν τις ανάγκες ελλείμματος χαμηλότερου επιπέδου προτού προχωρήσουν για να καλύψουν τις ανάγκες ανάπτυξης υψηλότερου επιπέδου, χωρίς όμως να πρέπει να ικανοποιηθούν εκατό τοις εκατό πριν εμφανιστεί η επόμενη ανάγκη.

σε καταφύγιο, ή όσους περνούν τα βράδια σε αυτοκίνητα, σε πάρκα, στους δρόμους ή σε δημόσια κτίρια. Το να είσαι άστεγος είναι το να ζεις μια ζωή χωρίς σπίτι» (Jahiel R., 1987)³. Πιο επίσημα στο άρθρο 29 του Ν.4052/2012 που θέσπισε το ελληνικό κράτος «1. Αναγνωρίζονται οι άστεγοι ως ευπαθής κοινωνική ομάδα, στην

Εικόνα 2. Marie-Anna Aitken and John Taylor huddle in the cold weather

οποία παρέχεται κοινωνική προστασία. Ως άστεγοι ορίζονται όλα τα άτομα που διαμένουν νόμιμα στη χώρα, τα οποία στερούνται πρόσβασης ή έχουν επισφαλή πρόσβαση σε επαρκή ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη ή παραχωρημένη κατοικία που πληροί τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές και διαθέτει τις βασικές υπηρεσίες ύδρευσης και ηλεκτροδότησης. 2. Στους αστέγους περιλαμβάνονται ιδίως αυτοί που διαβιούν στον δρόμο, σε ξενώνες, αυτοί που φιλοξενούνται από ανάγκη προσωρινά σε ιδρύματα ή άλλες κλειστές δομές, καθώς και αυτοί που διαβιούν σε ακατάλληλα καταλύματα».

1.2. 'Homeless' ή 'Houseless'

Είναι σημαντικό σε αυτό το σημείο να διευκρινιστεί η έννοια του αστέγου. Η επεξήγηση αυτή γίνεται ευκολότερα κατανοητή αν ανατρέξουμε στους αντίστοιχους αγγλικούς όρους. Υπάρχουν δύο λέξεις που περιγράφουν τον άστεγο στην αγγλική γλώσσα: 'houseless' και 'homeless'. Πρόκειται για δύο όρους που αν και μεταφράζονται το ίδιο στα ελληνικά στην πραγματικότητα δηλώνουν διαφορετικές καταστάσεις. Αρχικά ο όρος 'houseless' προκύπτει από την σύνθεση των λέξεων house: σπίτι < κτίριο κατοίκησης και την κατάληξη less που υποδηλώνει την έλλειψη. Η λέξη house αφορά στην υλική υπόσταση της κατοικίας. Η έννοια του houseless είναι επομένως η έλλειψη στέγης που αφορά στο κατασκευαστικό κομμάτι. Σημαίνει δηλαδή ότι δεν υπάρχουν τα απαραίτητα στοιχεία που συγκροτούν την δομή μιας κατοικίας: έλλειψη τοίχων, ανοιγμάτων κλπ. Με βάση την καθηγήτρια του Πανεπιστημίου του Kingston Ravenhill M.⁴ οι άστεγοι (houseless) κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες: 1. «Roofless: είναι αυτοί οι άνθρωποι που κυριολεκτικά δεν έχουν στέγη πάνω από το κεφάλι τους την νύχτα και πρέπει να κοιμούνται στους δρόμους, σε παγκάκια, σε πάρκα ή κάτω από θάμνους». 2. «Houseless : [...] η πιο ακριβής άποψη είναι ότι όσοι ζουν σε υπόστεγα, αυτοκίνητα, τροχόσπιτα ή σκηνές δεν είναι roofless [...] αλλά houseless». 3. «Precariously housed: εκείνοι που ζουν σε ξενώνες, εγκαταλελειμμένα κτίρια, προσωρινή διαμονή, οικείες φίλων, υπερπλήρη καταλύματα και αυτοί που πρόκειται να υποστούν έξωση». Υπάρχει ωστόσο και άλλος όρος που μεταφράζεται στα ελληνικά

3. Η Abigail R.Jahiel, είναι καθηγήτρια περιβαλλοντολογικών και διεθνών σπουδών στο Πανεπιστήμιο Illinois Wesleyan στο Bloomington.

4. Η Ravenhill Megan Honor είναι κοινωνιολόγος, έχει κάνει την διατριβή της πάνω στην κοινωνική πολιτική για την έλλειψη στέγης και έχει γράψει το βιβλίο 'The culture of homelessness' το 2008.

ως άστεγος. Πρόκειται για το homeless που προκύπτει από το home: σπίτι με την έννοια του οικείου και την κατάληξη less που δηλώνει και πάλι την έλλειψη. Αυτήν την φορά η λέξη περιγράφει την έλλειψη οικειότητας, ζεστασιάς, φροντίδας και όχι την έλλειψη τοίχων ή στέγης. Ένας άστεγος περιγράφεται παγκοσμίως ως homeless γιατί είναι ο άνθρωπος που πέραν της βασικής δομής μιας κατοικίας στερείται οικείων καταστάσεων, φροντίδας και στοργής.

Συμπληρωματικά έχει ενδιαφέρον να δούμε μία εργασία σε μαθητές σχολείου στην Αυστραλία για την περιγραφή της λέξης home. Στην ερώτηση τι σημαίνει η έννοια του home κάποια παιδιά απάντησαν το παιχνίδι με τα αδέρφια τους, άλλα την μυρωδιά σπιτικού φαγητού και άλλα το φαγητό με φίλους τους. Κανένα δεν έγραψε για τοίχους, πόρτες και παράθυρα. Μία εξίσου σημαντική ανάγκη για τους αστέγους λοιπόν πέρα από τους τοίχους και τα υπόστεγα είναι η επικοινωνία με άλλους ανθρώπους, η ανταλλαγή συναισθημάτων και εκφράσεων. Ο καθηγητής αρχιτεκτονικής Madanipour A.⁵ ενισχύει την οικεία πτυχή της κατοικίας και γράφει «Η σημασία του σπιτιού υπερβαίνει τον ρόλο του ως φυσικού καταφυγίου για προστασία από τα στοιχεία και τις βασικές λειτουργίες του να παρέχει ένα μέρος για ξεκούραση. Είναι προικισμένο με ψυχολογική σημασία, με νόημα που είναι βαθιά ριζωμένο στην ανθρώπινη ψυχή». Παραθέτει επίσης στοιχεία από την έρευνα του Bachelard⁶, ο οποίος ορίζει το σπίτι ως έναν χώρο παραγωγής φαντασίας και οικειότητας που δεν είναι ανοιχτός στον οποιοδήποτε και προσφέρει την δυνατότητα ανάπτυξης της ψυχικής ευημερίας.

1.3. Μέρη που κοιμούνται οι άστεγοι

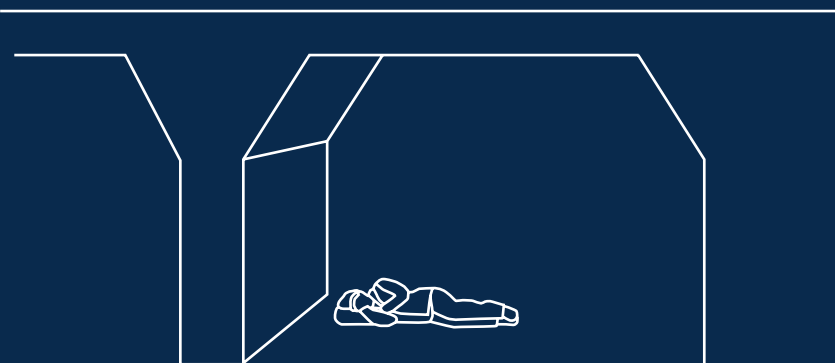
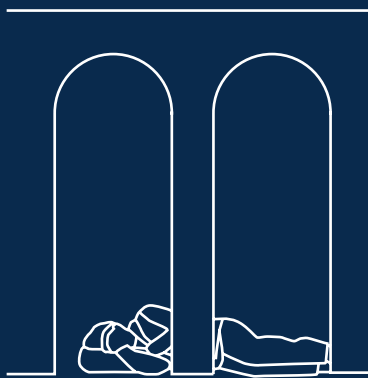
Μέσα από τους παραπάνω ορισμούς για τους αστέγους διακρίνονται όλα τα μέρη που μένουν στην πόλη. Στον δρόμο καταλαμβάνουν σημεία όπως, πεζοδρόμια, πάρκα, παγκάκια, περιοχές κάτω από γέφυρες, πιλοτές πολυκατοικιών, ανοιχτούς χώρους στάθμευσης και προαύλια εκκλησιών. (Ντοκιμαντέρ: Συναντήσεις με αξιοσημείωτους ανθρώπους / Η σχεδία μου). Επιπλέον αρκετές φορές βρίσκουν καταφύγιο σε αυτοκίνητα, σκηνές και εγκαταλελειμμένα κτίρια που είναι πιο προστατευμένα από τις καιρικές συνθήκες. Για το ζήτημα της έλλειψης στέγης μεριμνά και το κράτος, το οποίο παρέχει χώρους σίτισης και ύπνου, αλλά και η εκκλησία που φροντίζει τους αστέγους και τους άπορους με την προσφορά φαγητού και υλικών αγαθών.

---

5. Ο Madanipour Ali είναι καθηγητής αστικού σχεδιασμού στο Newcastle University. Το έργο του επικεντρώθηκε στο σχεδιασμό, την ανάπτυξη και τη διαχείριση των πόλεων, ιδίως του αστικού χώρου, της κοινωνικής και ψυχολογικής του σημασίας, των διαδικασιών που το διαμορφώνουν, των φορέων αστικής αλλαγής και των επιπτώσεων της αλλαγής σε μειονεκτούσες κοινωνικές ομάδες και το περιβάλλον.

6. Ο Bachelard Gaston (1884 -1962) ήταν Γάλλος φιλόσοφος με σημαντική συνεισφορά στην ποίηση και στην επιστήμη. Στο βιβλίο του La Poétique de l'Espace, 1958 εφαρμόζει την μέθοδο της φαινομενολογίας στην αρχιτεκτονική βασιζόμενος στην εμπειρία που παράγει ο χώρος και όχι σε μία θεωρητική προσέγγιση.

02. Η ζωή στον δρόμο

2.1. Ο ιδιωτικός και ο δημόσιος χαρακτήρας του χώρου

Για τους αστέγους τα παραπάνω σημεία της πόλης αποτελούν το καταφύγιο τους. Το καθένα από αυτά ανάλογα με τα αρχιτεκτονικά του χαρακτηριστικά εξυπηρετεί καλύτερα μία διαφορετική λειτουργία στην διαβίωση τους. Οι πιλοτές πολυκατοικιών, οι περιοχές κάτω από γέφυρες και οι στοές κτηρίων έχουν κυρίως ρόλο υπόστεγου, ενώ τα παγκάκια εξυπηρετούν καλύτερα τις συνθήκες διαμονής στον δρόμο. Σημαντικό κριτήριο για την επιλογή του χώρου διαμονής των αστέγων σε όλες τις χώρες της Ευρώπης αποτελούν οι καιρικές συνθήκες. Για παράδειγμα στην Ουγγαρία που οι σιδηροδρομικοί σταθμοί διαθέτουν ενδοδαπέδια θέρμανση εντοπίστηκαν άστεγοι να κοιμούνται με ελάχιστα ρούχα στο πεζοδρόμιο. Άλλα θερμαινόμενα μέρη που χρησιμοποιούνται από άστεγους είναι στάσεις του μετρό, σκάλες, αίθουσες αναμονής όπου μπορούν να προστατευθούν από τις άσχημες καιρικές συνθήκες (Meert H.)⁷.

Εικόνα 3. Άστεγος σε παγκάκι στον Πειραιά

Εικόνα 4. Άστεγος στην Αθήνα

Εικόνα 5. Άστεγος κάτω από γέφυρα

Εικόνα 6. Άστεγος σε στοά

Εικόνα 7. Άστεγος κοιμάται σε χώρο στάθμευσης

Από τις παραπάνω επιλογές των αστέγων οι πιλοτές πολυκατοικιών αποτελούν ιδιωτικούς χώρους, ενώ τα πεζοδρόμια, οι περιοχές κάτω από γέφυρες, τα παγκάκια, οι στοές κτιρίων και οι στάσεις του μετρό, ανήκουν στον δημόσιο χώρο. Σπάνιες είναι οι περιπτώσεις αστέγων που χρησιμοποιούν εισόδους πολυκατοικιών, αφού το γεγονός ότι βρίσκονται στην κατοχή άλλων αποτελεί ανατρεπτικό παράγοντα. Ο Madanipour αναφέρει ότι «Η ιδιωτική σφαίρα, επομένως, είναι ένα κομμάτι της ζωής που βρίσκεται υπό τον έλεγχο του ατόμου με προσωπική ικανότητα, πέραν της δημόσιας παρατήρησης και γνώσης και εκτός ανώτερου ή κρατικού ελέγχου. Επομένως, ο

⁷ Ο Meert Henk, ήταν ανώτερος λέκτορας στο Ινστιτούτο Κοινωνικής και Οικονομικής Γεωγραφίας του ΚΥLeuven.

ιδιωτικός χώρος είναι ένα μέρος του χώρου που ανήκει ή ελέγχεται από ένα άτομο, για αποκλειστική χρήση αυτού του ατόμου, διατηρώντας το κοινό εκτός. Μεγάλο μέρος της ιδιωτικής σφαίρας ξεδιπλώνεται σε ιδιωτικούς χώρους, αν και μπορεί επίσης να γίνει σε περιοχές εκτός ιδιωτικού χώρου, όπως σε μια δημόσια βιβλιοθήκη ή σε ένα πάρκο, το οποίο είναι μέρος της ιδιωτικής ζωής που διαδραματίζεται σε δημόσιο χώρο».

Σύμφωνα με τον Altman⁸ υπάρχουν τρεις κατηγορίες κυριότητας ενός χώρου ανάλογα με την χρονική διάρκεια που βρίσκεται ο χώρος στην κατοχή ενός ατόμου, τον έλεγχο που ασκεί σε αυτόν και το ποσοστό υπεράσπισής του σε περίπτωση παραβίασης. Στην πρώτη κατηγορία είναι ο χώρος πλήρους ιδιοκτησίας για παράδειγμα μία κατοικία που ανήκει μόνιμα στον ιδιοκτήτη, ο οποίος ασκεί πλήρη έλεγχο σε αυτή και έχει κάθε δικαίωμα να αμυνθεί για να την υπερασπιστεί. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι χώροι μετρίου ελέγχου όπου το άτομο δεν είναι ο κάτοχος αλλά του επιτρέπεται η χρήση του χώρου λόγω της ιδιότητας του και μπορεί να του δώσει πιο ατομικό χαρακτήρα για το διάστημα που τον χρησιμοποιεί, όπως ένας χώρος γραφείου. Στην τελευταία κατηγορία είναι ο δημόσιος χώρος όπως μία πλατεία, όπου ο χρήστης ασκεί ελάχιστο έλεγχο, είναι μέρος ενός πλήθους χρηστών και η δυνατότητα να υπερασπιστεί τον χώρο είναι περιορισμένη. (Madanipour A., 2003)

2.2. Δημόσιος χώρος: Το σπίτι των αστέγων

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, παρατηρούμε ότι στην περίπτωση των αστέγων εξαιτίας της έλλειψης ιδιωτικής στέγης η κατοίκηση – διαβίωση μεταφέρεται στα δημόσια τμήματα της πόλης. «[...] οι δημόσιοι χώροι μπορούν να περιγραφούν ως μέρη έξω από τα όρια του ατομικού ή μικρού ομαδικού ελέγχου, μεσολαβούν μεταξύ ιδιωτικών χώρων και χρησιμοποιούνται για μία ποικιλία συχνά επικαλυπτόμενων λειτουργικών [...] σκοπών. Αυτοί οι χώροι θεωρούνται δημόσιοι εάν έχουν παρασχεθεί και διαχειρίζονται από δημόσιες αρχές και έχουν ως αντικείμενο, τους ανθρώπους ως σύνολο, να είναι ανοιχτοί ή διαθέσιμοι σε αυτούς και να χρησιμοποιούνται ή να κοινοποιούνται από όλα τα μέλη μιας κοινότητας. [...] Ο δημόσιος χώρος μας επιτρέπει να βιώσουμε την παρουσία άλλων ανθρώπων και να γνωρίσουμε την άποψή τους, η οποία αποτελεί βασικό συστατικό της ζωής στις ανθρώπινες κοινωνίες. [...] Ο χώρος που μοιραζόμαστε, επομένως, μας επιτρέπει να μοιραστούμε μια εμπειρία του κόσμου γύρω μας. Αυτό, ωστόσο, είναι προσωρινό και περιορισμένο. Για έναν άστεγο που ζει στο δημόσιο χώρο, όλη η εμπειρία μοιράζεται αναπόφευκτα με άλλους, καθώς δεν υπάρχει ιδιωτικός χώρος» (Madanipour A., 2003).

8. Ο Irwin Altman είναι κοινωνικός ψυχολόγος και έχει γράψει το βιβλίο 'Environment and Social Behavior: Privacy, Personal Space, Territory, and Crowding'. Είναι επίσης γνωστός για την θεωρία της κοινωνικής διεύθυνσης με βάση την οποία καθώς αναπτύσσονται οι κοινωνικές σχέσεις η επικοινωνία των ανθρώπων μετακινείται από πιο ανοικτή σε πιο προσωπικά επίπεδα.

Συνεπώς ο χώρος στον οποίο πολλές φορές εγκαθίστανται οι άστεγοι χρησιμοποιείται ταυτόχρονα και για άλλες λειτουργίες των υπόλοιπων κατοίκων της πόλης, ενώ για τους ίδιους αποτελεί ιδιωτικό χώρο. Εκεί πραγματοποιούν τις καθημερινές και απαραίτητες ανάγκες τους, όπως για παράδειγμα τον ύπνο, τις σεξουαλικές συνευρέσεις τους και την προσωπική τους υγιεινή. Όσον αφορά το τελευταίο σε κάποιες περιοχές δεν υπάρχουν κατάλληλες υποδομές και όπου υπάρχουν, τις περισσότερες φορές δεν είναι σε καλή κατάσταση ώστε να χρησιμοποιηθούν. Ακόμη και όταν είναι σε καλή κατάσταση δεν διαθέτουν όλες τις απαραίτητες εγκαταστάσεις για να ολοκληρωθεί η προσωπική υγιεινή του αστέγου, του οποίου δεδομένων των συνθηκών, οι ανάγκες είναι περισσότερες σε σχέση με εκείνες των πολιτών που έχουν στέγη. Το γεγονός αυτό πιθανόν αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα στην επικοινωνία των αστέγων με τους περαστικούς και κατ'επέκταση στην αλληλεπίδραση μεταξύ τους. «[...] μαρτύριο ήταν το να μην έχεις που να κοιμηθείς, που να πλυθείς, που να πας τουαλέτα, που να φας, δεν έχεις τίποτα είσαι ένα μηδενικό για την κοινωνία. Και κατά συνέπεια δεν σου μιλάει και κανένας, για κάποιον βρομάς, [...] για τον οποιοδήποτε λόγο» (Νίκος Σέρβος, ΔΙΑΛΟΓΟΙ / Στο δρόμο: Μια συζήτηση για την Αστεγία με Αστέγους).

Σύμφωνα με τον Meert H. υπάρχουν δύο κατηγορίες αστέγων που διαμένουν στον δημόσιο χώρο, οι 'περιφερόμενοι' (drifting homeless) που μετακινούνται συνεχώς από μέρος σε μέρος και οι 'αυτόνομοι' (autonomous homeless). Οι τελευταίοι είτε επιλέγουν μέρη για μόνιμη κατοίκηση και επιδιώκουν να τους δώσουν την μορφή μίας ιδιωτικής κατοικίας, είτε καταλαμβάνουν εγκαταλελειμμένα κτίρια (Meert H., 2006).

Οι περισσότεροι ανήκουν στην κατηγορία των 'περιφερόμενων' και μετακινούνται από σημείο σε σημείο ανάλογα με την ώρα της ημέρας. Κατά τις βραδινές ώρες διαμένουν στις περιοχές που έχουν επιλέξει καθώς δεν υπάρχει μεγάλη κινητικότητα από τους κατοίκους της πόλης. Αντίθετα κατά την διάρκεια της ημέρας εξαιτίας της έντονης δραστηριότητας στον δημόσιο χώρο μαζεύουν τα υπάρχοντά τους και απομακρύνονται από το καταφύγιό τους. «Παραδόξως οι άστεγοι αναγκάζονται σε συνεχή κίνηση όχι επειδή πηγαίνουν κάπου αλλά επειδή δεν έχουν πουθενά να πάνε.» (Kawash S.⁹). Σύμφωνα με την Kawash, για αυτούς δεν υπάρχει προορισμός αλλά ούτε και κάποια ασχολία κατά την διάρκεια της ημέρας με αποτέλεσμα να επαναλαμβάνουν συνεχώς τις ίδιες ενέργειες που δεν είναι άλλες από τον ύπνο και την αναζήτηση τροφής. Η διαρκής μετακίνηση που χαρακτηρίζει την καθημερινότητα των αστέγων έχει ως συνέπεια την μειωμένη ανάπτυξη οικειότητας με την περιοχή που μένουν. Προκειμένου να δώσουν στον χώρο τους την αίσθηση του οικείου και του ιδιωτικού οργανώνουν κάθε φορά το μέρος που επιλέγουν με διάφορα αντικείμενα. Συνήθως χρησιμοποιούν ευτελή και προσωρινά υλικά, όπως χαρτόκουτα, κουβέρτες, παπλώματα, σεντόνια, κάποιο χαλασμένο στρώμα, χαλιά και σε λίγες περιπτώσεις ακόμα και υπνόσακους.

---

9. Η Samira Kawash είναι απόφοιτος πολιτικών επιστημών και οικονομικών. Από το 2009 μέχρι σήμερα διδάσκει 'Σπουδές γυναικών και φύλου' στο Rutgers University.

Εικόνα 8. Ο Γκλεν Μάνλεϊ σπρώχνει το καρότσι με τα υπάρχοντα του

Εικόνα 9. Homeless at UK

2.3. Χωρικές κατασκευές διαμονής στον δημόσιο χώρο

Τα υλικά αυτά μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες με κριτήριο την προέλευσή τους. Στην πρώτη περίπτωση ανήκουν τα υλικά που είχαν από πριν στην κατοχή τους οι άστεγοι, όπως οι κουβέρτες, τα σεντόνια, τα παπλώματα και οι υπνόσακοι. Στην δεύτερη κατηγορία βρίσκονται τα αντικείμενα που συλλέγουν οι άστεγοι συνήθως από τα σκουπίδια ή από σημεία του δρόμου που τα έχουν αφήσει οι συμπολίτες τους, όπως τα στρώματα, τα χαλιά και τα χαρτόκουτα. Το κάθε υλικό ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητές του χρησιμεύει για διαφορετικό σκοπό. Οι κουβέρτες, τα παπλώματα και τα σεντόνια έχουν χαμηλό βάρος, μπορούν να μετακινηθούν εύκολα και προσφέρουν μόνωση από τις εξωτερικές θερμοκρασίες κατά την χειμερινή περίοδο. Τα χαλιά και τα στρώματα είναι βαριά και είναι δύσκολα στην μετακίνηση οπότε χρησιμοποιούνται σε λιγότερο συχνά ως καθόλου μετακινούμενες χωρικές οργανώσεις και προσφέρουν επιπλέον μόνωση και άνεση κατά την διαμονή στο έδαφος. Τέλος τα χαρτόκουτα είναι πιο ελαφριά οπότε μετακινούνται εύκολα και είναι ένα υλικό που μπορεί να βρεθεί σχεδόν σε όλες τις γειτονιές της πόλης. Αποτελεί κυρίως βάση για τα παραπάνω υλικά και πολλές φορές εξαιτίας των άσχημων καιρικών συνθηκών (βροχή, αέρας, χιόνι) καταστρέφεται και χρειάζεται να αντικατασταθεί.

Σε μια απόπειρα να ομαδοποιήσουμε τις χωρικές κατασκευές που παράγονται από αυτά τα υλικά, διακρίνουμε τέσσερις βασικές χωρικές οργανώσεις για την διαμονή στο δημόσιο χώρο. Οι τρεις από αυτές αφορούν στις αυτοσχέδιες διαμορφώσεις των αστέγων και η μία βασίζεται στον σχεδιασμό ενός τρίτου. Θα αναλυθούν αρχικά οι αυτοσχέδιες χωρικές οργανώσεις.

1. Η οργάνωση όπου οι άστεγοι χρησιμοποιούν ως βάση του χώρου διαμονής το στρώμα που προσφέρει μόνωση από τις συνθήκες του εδάφους. Κάποιες φορές καλύπτεται με σεντόνια ή κουβέρτες ανάλογα με την ποσότητα των υλικών που διαθέτει ο κάθε άστεγος. Πάνω σε αυτή την βάση μπορεί κάποιος να καθίσει ή να κοιμηθεί καλυπτόμενος από τα υπόλοιπα υλικά που προσφέρουν ζέστη, όπως σεντόνια, κουβέρτες και παπλώματα. Αυτού του είδους η χωρική οργάνωση αποτελεί πιο μόνιμη εγκατάσταση.

Εικόνα 10. Άστεγοι κοιμούνται σε στρώμα

2. Η συγκεκριμένη χωρική οργάνωση ξεκινάει με βάση δύο ή τρεις στρώσεις από χαρτόνια και πάνω σε αυτά επικάθονται μία-δύο κουβέρτες που προσφέρουν επιπλέον μόνωση. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν κουβέρτες τα χαρτόνια αποτελούν την αποκλειστική βάση της οργάνωσης. Και σε αυτή την περίπτωση οι άστεγοι χρησιμοποιούν την βάση για κάθισμα ή κρεβάτι και καλύπτουν το σώμα τους με τα υπόλοιπα ευλύγιστα μονωτικά υλικά. Αυτός ο τρόπος διαμονής συναντάται πιο συχνά στους αστέγους χάρη στην ευκολία που προσφέρει στην μετακίνηση και την εύρεση των βασικών υλικών. Ωστόσο μειονεκτεί όσον αφορά στην μόνωση και στην άνεση σε σχέση με την προηγούμενη χωρική οργάνωση.

Εικόνα 11. Άστεγος κοιμάται σε χαρτόνια

3. Η διαμονή σε παγκάκι : χαρακτηρίζεται από διαφορετική διαμόρφωση εξαιτίας των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου αστικού εξοπλισμού. Το γεγονός ότι η επιφάνεια καθίσματος στο παγκάκι είναι υπερυψωμένη από το έδαφος παρέχει από μόνο του μία μόνωση από τις θερμοκρασίες

Εικόνα 12. Άστεγος κοιμάται σε παγκάκι

του δαπέδου και δεν δημιουργεί την ανάγκη της βάσης. Επίσης εξαιτίας του μικρού του πλάτους δεν ευνοεί την χρήση κάποιου στρώματος οπότε συνήθως επιλέγονται κουβέρτες και χαρτόνια για θερμική άνεση και προστασία από τις καιρικές συνθήκες. (Βίντεο: Τρόφιμα σε αστέγους μοίρασε η Δημοτική Αστυνομία - GRTimes.gr).

Πέρα από τις παραπάνω τρεις χωρικές οργανώσεις μελετάται και ένα τέταρτο παράδειγμα κατασκευής για την διαμονή αστέγων. Πρόκειται για τον σχεδιασμό μονάδων από απλά υλικά που βασίζεται στην ιδέα και την κατασκευή από τρίτους και όχι από τους ίδιους του άστεγους.

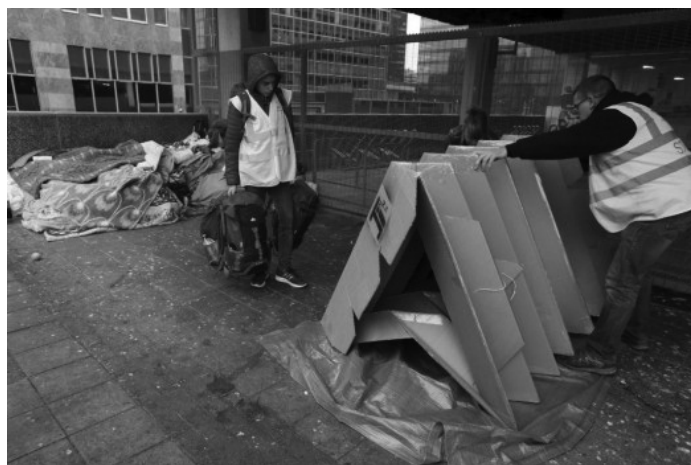
4. Κατασκευή που έχει την μορφή σκηνής. Πιο συγκεκριμένα ένας ιδιοκτήτης εταιρίας ηλεκτρικών αυτοκινήτων στο Βέλγιο, ο Xavier van der Stappen, σκέφτηκε να βοηθήσει εθελοντικά τους αστέγους της πόλης του και από την στιγμή που απαγορεύονται οι σκηνές

Εικόνα 13. Origami tent - Folded

σε δημόσιο χώρο σχεδίασε αναδιπλούμενες σκηνές - origami.

Πρώτη ύλη για τις σκηνές αποτέλεσαν χαρτόκουτα που παραχωρήθηκαν από εργοστάσιο της περιοχής. Για την διαδικασία κατασκευής βοήθησαν σχεδιαστές και το τελικό προϊόν συναρμολογήθηκε από κρατούμενους του σωφρονιστικού καταστήματος Lantijn στο πλαίσιο του εργαστηρίου Origami. Η κάθε μονάδα κόστισε 35 δολάρια και για τις πρώτες 20 που κατασκευάστηκαν μέχρι το 2018 τα χρήματα έχουν παραχωρηθεί από τον εμπνευστή της ιδέας. Το μέγεθος μιας σκηνής - origami είναι αρκετό για να φιλοξενηθούν έως και δύο άτομα ενώ μπορεί εύκολα να διπλωθεί και να μεταφερθεί με την μορφή σακιδίου πλάτης. Με αυτόν τον τρόπο παρέχεται η δυνατότητα στους αστέγους να αλλάζουν τοποθεσία διαμονής ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες. Το χαρτόκουτο είναι αρκετά ανθεκτικό, ελαφρύ και προσφέρει μόνωση από το κρύο του χειμώνα σε σχέση με τα υλικά των κανονικών σκηνών.

Εικόνα 14. Origami tent - Unfolded

Όπως έχει δηλώσει και ο Van Stappen «μία σκηνή μπορεί να αντέξει για περίπου 2 με 3 εβδομάδες [...] και αν αντέξει για έναν μήνα, αυτό θα αποτελέσει

ήδη μία νίκη». Επόμενος στόχος του σχεδιαστή είναι να δημιουργηθούν επιπλέον σκηνές για να καλύψουν περισσότερες ανάγκες ή και να αντικαταστήσουν αυτές που χρησιμοποιούνται ήδη.

03. Η διαμονή των αστέγων στην Θεσσαλονίκη

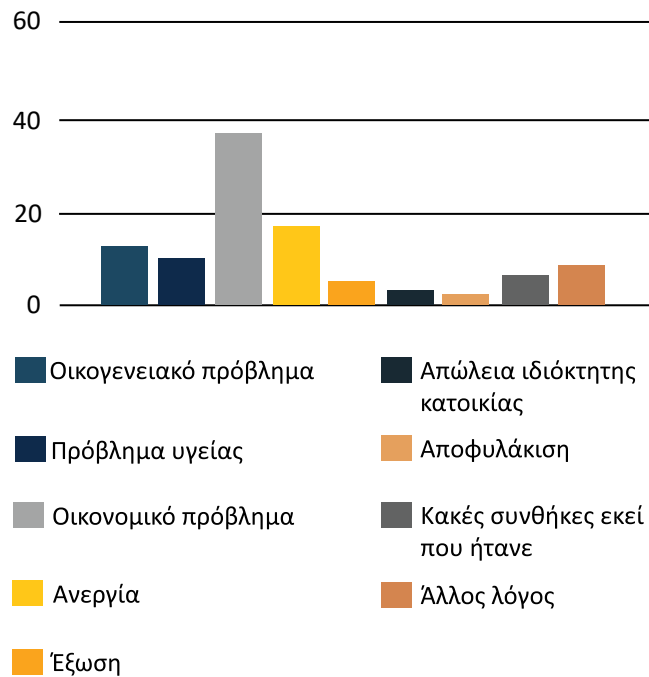

3.1. Καταγραφή αστέγων στην Θεσσαλονίκη

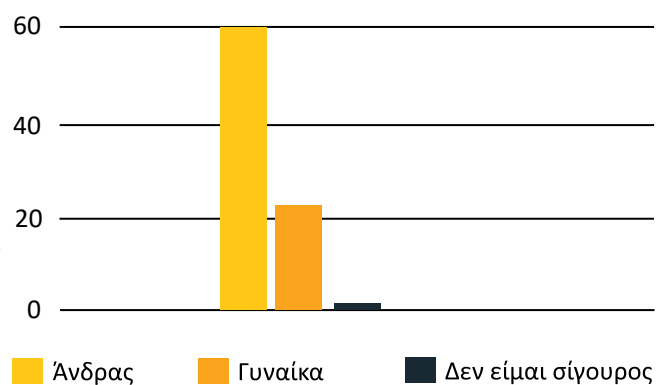
Το κεφάλαιο αυτό εστιάζει στην έλλειψη στέγης στην πόλη της Θεσσαλονίκης και δεν είναι λίγα τα σημεία που συναντάμε αστέγους εκεί. Πιο συγκεκριμένα με βάση την πρώτη καταγραφή των αστέγων στην Θεσσαλονίκη το 2018¹⁰, ο αριθμός τους κυμαίνεται στα 380 άτομα. Από αυτούς οι 126 εντοπίστηκαν σε δομές του δήμου Θεσσαλονίκης από τους οποίους οι 79 ήταν σε ημερήσιες δομές (ανοιχτό κέντρο ημέρας, συσσίτιο) και 47 στο υπνωτήριο. Οι υπόλοιποι 171 βρέθηκαν στο δρόμο και οι 83 σε υποστηριζόμενα διαμερίσματα. Ωστόσο δεν έχει γίνει περαιτέρω

μελέτη εάν ο υπό εξέταση πληθυσμός διαμένει στα σημεία που εντοπίστηκε ή όχι. Κάποια από τα άτομα που παρατηρήθηκαν στον δρόμο ήταν πρόσφυγες ή Roma, οι οποίοι εκείνη την περίοδο βρέθηκαν στον δρόμο αλλά δεν έμεναν εκεί. Με βάση τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από όσους έμεναν στους δρόμους και τις δομές, για διαφορετικούς λόγους ο καθένας έχασε την οικία του. Κύριες αιτίες που επηρέασαν το αποτέλεσμα αυτό είναι:

1. οικονομικά προβλήματα, τα οποία διογκώθηκαν με την οικονομική κρίση του 2010
2. ανεργία
3. οικογενειακά προβλήματα
4. κακές συνθήκες στο περιβάλλον όπου ζούσαν
5. προβλήματα υγείας
6. απώλεια ιδιόκτητης κατοικίας
7. έξωση
8. αποφυλάκιση (εικ.15)

Εικόνα 15. Αίτια που ανάγκασαν τους άστεγους να μείνουν στον δρόμο, Γράφημα βασισμένο στην πρώτη πιλοτική απογραφή αστέγων στην Ελλάδα του 2018

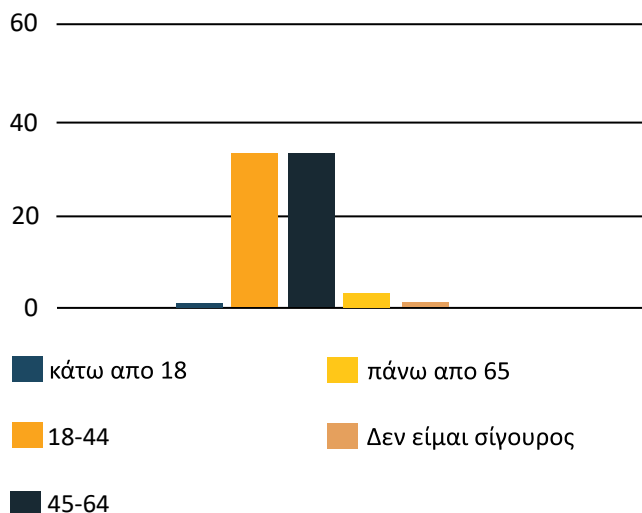

Εικόνα 16. Εκτίμηση φύλου των αστέγων στον δρόμο, Γράφημα βασισμένο στην πρώτη πιλοτική απογραφή αστέγων στην Ελλάδα του 2018

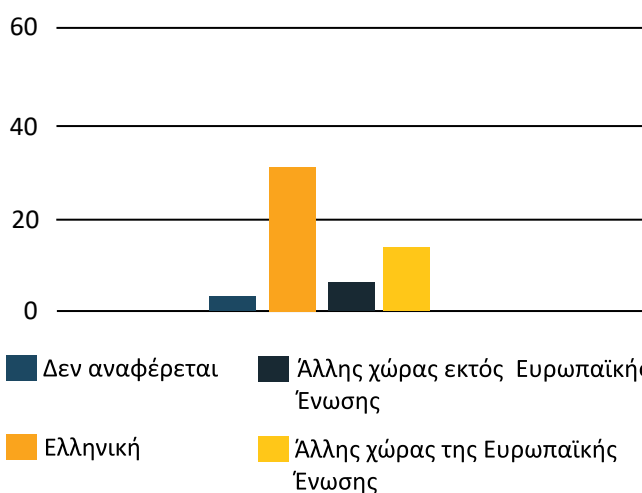
¹⁰ Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από την πιλοτική απογραφή αστέγων σε επτά δήμους της χώρας που πραγματοποίησε το τμήμα κοινωνικής πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου το 2018 σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς.

Οι περισσότεροι από το σύνολο των αστέγων είναι άντρες και εκτιμώνται στο 60% του συνολικού αριθμού και οι γυναίκες στο 40% (εικ.16). Όσον αφορά στην ηλικία, κυμαίνεται από 18-64 χρονών, λίγοι ξεπερνάνε τα 65 έτη με ένα ελάχιστο ποσοστό να είναι κάτω των 18 χρονών (εικ.17). Η ιθαγένεια των αστέγων της Θεσσαλονίκης είναι κυρίως ελληνική με ένα μικρότερο μέρος τους να κατάγονται από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ένα ακόμη πιο μικρό από χώρες εκτός Ευρώπης (εικ.18). Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι άστεγοι κάτοικοι της πόλης δεν ήταν ανέκαθεν άστεγοι αλλά ζούσαν σε διάφορους τύπους κατοικιών. Πριν κατοικήσουν στο δρόμο έμεναν κυρίως σε σπίτι όπου νοίκιαζαν, σε δικό τους σπίτι και σε σπίτι μελών της οικογενείας τους. Λιγότεροι φιλοξενούνταν σε σπίτι φίλων τους και ένα πιο μικρό ποσοστό σε κέντρο υποδοχής, κράτησης για μετανάστες, σε προνοιακή δομή είτε ίδρυμα και σε σωφρονιστικό κατάστημα.

Εικόνα 17. Εκτίμηση ηλικίας αστέγων στον δρόμο από τους ερευνητές, Γράφημα βασισμένο στην πρώτη πιλοτική απογραφή αστέγων στην Ελλάδα του 2018

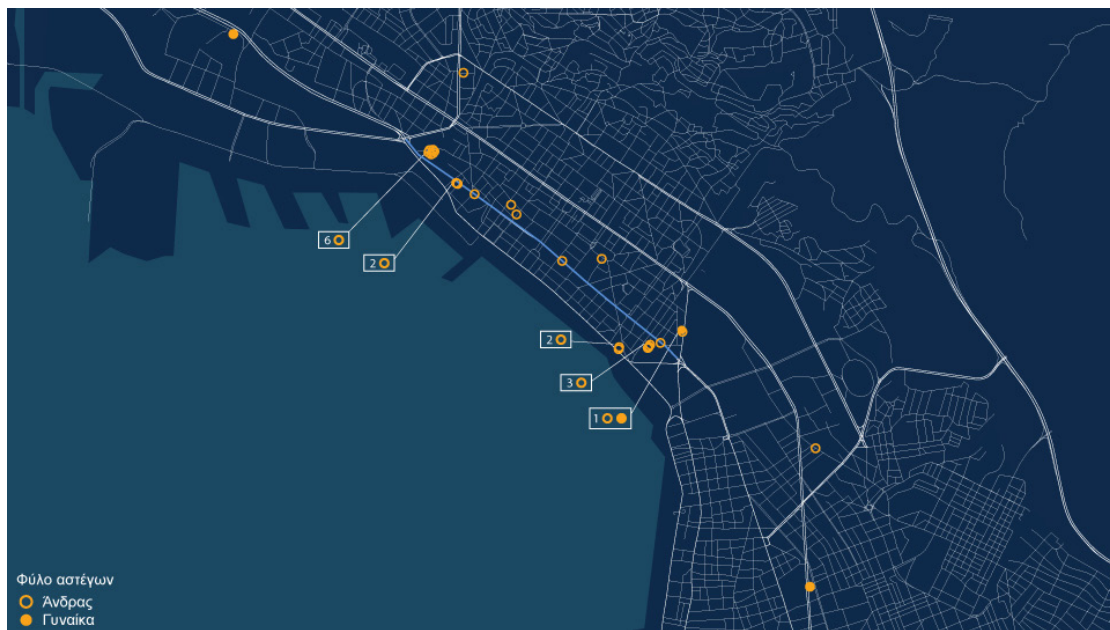
Εικόνα 18. Ιθαγένεια αστέγων στον δρόμο, Γράφημα βασισμένο στην πρώτη πιλοτική απογραφή αστέγων στην Ελλάδα του 2018

Το Φεβρουάριο του 2021 η δημοτική αστυνομία της Θεσσαλονίκης κατέγραψε τα σημεία όπου βρίσκονται οι άστεγοι στην πόλη¹¹. Στόχος ήταν η δημιουργία ενός ψηφιακού χάρτη των αστέγων προκειμένου να μπορούν εύκολα να τους εντοπίζουν ιδιαίτερα σε περίοδο ακραίων καιρικών συνθηκών. Έτσι πλέον υπάρχει η δυνατότητα να τους παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια και να τους ενημερώνουν για την λειτουργία υπνωτηρίων και κοινωνικών δομών που προορίζονται για αυτούς. Σύμφωνα με την παραπάνω καταμέτρηση προέκυψε ότι διαμένουν 26 άτομα στους δρόμους της πόλης, από τους οποίους οι 23 είναι άντρες και οι 3 γυναίκες. Επιπλέον παρατηρείται ότι τα περισσότερα σημεία διαμονής απέχουν αρκετά από τις κρατικές δομές μέριμνας

11. Η δημοτική αστυνομία ξεκίνησε την καταγραφή των αστέγων και την δημιουργία του ψηφιακού χάρτη τον Νοέμβριο του 2020 και η πιο πρόσφατη έγινε τον Φεβρουάριο του 2021.

δηλαδή το υπνωτήριο και το ανοιχτό κέντρο ημέρας. Οι περισσότεροι άστεγοι εντοπίζονται επί της οδού Τσιμισκή και στους κάθετους σε αυτή δρόμους και μερικοί διαμένουν σε περιοχές κοντά στον χώρο ύπνου που διαμορφώθηκε από τον δήμο σε ένα περίπτερο της ΔΕΘ. Η μεγάλη συγκέντρωση σε ένα πολυσύχναστο δρόμο πιθανόν οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχει μεγαλύτερη αίσθηση ασφάλειας και προστασίας αφού η διέλευση των οχημάτων είναι αισθητή ακόμη και κατά την διάρκεια της νύχτας. Οι άστεγοι επιδιώκουν την έντονη κίνηση επειδή υπάρχουν δείγματα της έλλειψης ασφάλειας στο δημόσιο χώρο όπως περιστατικά στα οποία μερικοί από τους 'περιφερόμενους' έχουν πέσει θύματα κλοπής, βίας και σεξουαλικής παρενόχλησης. Ιδιαίτερα τις νυχτερινές ώρες άτομα με ψυχικά προβλήματα, αλκοολικοί και χρήστες ουσιών παρουσιάζουν απρεπή και βίαιη συμπεριφορά απέναντί τους. (Βίντεο: ΑΣΤΕΓΙΑ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΕΝ ΕΤΕΙ 2021 - ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 4ο - ΣΕΖΟΝ 2η). Μία άλλη εξήγηση είναι ότι σε αυτή την οδό υπάρχει μεγαλύτερη κυκλοφορία περαστικών οπότε πιο πιθανόν να τους δώσουν κάποιο χρηματικό ποσό ή κάποιο υλικό αγαθό.

Εικόνα 19. Χάρτης με τα σημεία που εντοπίζονται οι άστεγοι στην Θεσσαλονίκη, Δ.Γαλουζή, Σ.Νάκη

Πέρα από την καταμέτρηση της δημοτικής αστυνομίας και την δημιουργία του ψηφιακού χάρτη ο δήμος της Θεσσαλονίκης κάνει και άλλες ενέργειες για τους αστέγους της πόλης. Σημαντική είναι και η προσφορά της εκκλησίας στον τομέα της σίτισης και της παροχής αγαθών σε αστέγους, ωστόσο η έρευνα επικεντρώνεται στην κρατική μέριμνα για την έλλειψη στέγης και επομένως στις δομές φιλοξενίας και στα κέντρα παροχής υπηρεσιών του δήμου.

3.2. Κέντρα φιλοξενίας στην Θεσσαλονίκη

Στο παρακάτω υποκεφάλαιο μελετώνται τρεις χώροι εξυπηρέτησης των αστέγων για τους οποίους έχει μεριμνήσει ο δήμος, με διαφορετικό στόχο και λειτουργία ο καθένας : Υπνωτήριο δήμου Θεσσαλονίκης, Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων, Χώρος φιλοξενίας αστέγων στις εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ.

Υπνωτήριο Δήμου Θεσσαλονίκης

Το υπνωτήριο αστέγων ξεκίνησε με την αρωγή της Φιλόπτωχου Αδελφότητας Ανδρών Θεσσαλονίκης, οι οποίοι με την συγκατάθεσή τους έδωσαν τον πρώτο όροφο του κτιρίου που είχαν στην κατοχή τους για δέκα χρόνια στον Δήμο Θεσσαλονίκης, ώστε να στεγαστεί το υπνωτήριο. Το κέντρο φιλοξενίας βρίσκεται επί της οδού Ανδρέου Γεωργίου 13 και άνοιξε για πρώτη φορά για το κοινό το 2013, χρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ. Μία εξίσου σημαντική και πολύτιμη βοήθεια για τις δαπάνες διαμόρφωσης και εξοπλισμού της δομής πραγματοποιήθηκε μέσω της δωρεάς του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και την διαμόρφωση του εσωτερικού χώρου ανέλαβε το ίδρυμα Ωνάση. Είναι ανοιχτό για το κοινό από τις 06:00 έως τις 22:00 και για τους άστεγους που φιλοξενεί λειτουργεί από τις 19:00 μέχρι και τις 9:00, διότι το υπουργείο δεν θέλει ένα ξενώνα φιλοξενίας αστέγων, αλλά ένα ξενώνα διανυκτέρευσης. (Άρθρο : Κοινωνικές δομές δήμου Θεσσαλονίκης: Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας αστέγων-Υπνωτήριο αστέγων - «Φιλοξενείο αιτούντων άσυλο»). Ο χώρος είναι 475τ.μ. και έχει την δυνατότητα προσωρινής φιλοξενίας έως 65 ατόμων και σε κανονικές συνθήκες φιλοξενεί περίπου 50 με 60 αστέγους. Ωστόσο σε περιόδους αντίξων καιρικών συνθηκών φτάνει έως και τα 85-90 άτομα χάρη στα ράντζα, τους υπνόσακους και τις κουκέτες που φέρνουν οι αρμόδιοι και τοποθετούν στα κενά και τους κοινόχρηστους χώρους. Οι υπηρεσίες που παρέχονται στους αστέγους περιλαμβάνουν στέγη, προσωπική υγιεινή, σίτιση και ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Προτού φιλοξηθούν θα πρέπει να υποβληθούν σε κάποιες εξετάσεις όπως είναι ο δερματολογικός έλεγχος, ψυχιατρικός και μεταδοτικών νοσημάτων (Συνέντευξη με υπεύθυνη δομών).

Εικόνα 21. Δωμάτιο στο υπνωτήριο

Εικόνα 22. Χώρος εστίασης στο υπνωτήριο

Εικόνα 23. Καθιστικό στο υπνωτήριο

Καθώς φτάνει κάποιος στην είσοδο της δομής συναντάει το καπνιστήριο, ένα χώρο που απέκτησε αυτή τη λειτουργία εξαιτίας της συχνής χρήσης του από τους κατοίκους της δομής για κάπνισμα. Στην είσοδο του υπνωτηρίου είναι τα γραφεία της διοίκησης και των εργαζομένων και στο βάθος διακρίνεται η τραπεζαρία και η κουζίνα με μεγάλα μακρόστενα τραπέζια, ώστε να τρώνε όλοι μαζί. Επίσης εκεί βρίσκονται το σαλόνι και ένας κοινόχρηστος χώρος για διάφορες δραστηριότητες. Στην συνέχεια ο ένοικος οδηγείται στο πιο ιδιωτικό μέρος, που είναι τοποθετημένα τα υπνοδωμάτια και οι τουαλέτες. Υπάρχουν 8 δωμάτια, τα οποία χωρίζονται σε 10κλινα, 8κλινα και 6κλινα και γίνεται διαχωρισμός ανάλογα με το φύλλο. Τα δωμάτια μένουν όπως ακριβώς είναι χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα προσωπικής διαμόρφωσης από τους αστέγους. Όσον αφορά στους χώρους υγιεινής, είναι κοινόχρηστοι και είναι διαχωρισμένοι για τα δύο φύλα. Στον διάδρομο υπάρχει ένας μεγάλος πίνακας, ο οποίος φέρει αγγελίες για δουλειά, δωρεάν εκπαιδευτικά σεμινάρια και ευκαιρίες για ψυχαγωγία. Με αυτή την δυνατότητα που η δομή παρέχει, πολλοί από τους αστέγους κατάφεραν να βρουν εργασία. Στα πλαίσια της ενθάρρυνσης της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ενοίκων και με τις αφορμές των γιορτών ετοιμάζονται ομαδικά γεύματα στην τραπεζαρία του υπνωτηρίου που φέρνουν ζεστασιά στους κατοίκους. Άντρες και γυναίκες συγκεντρώνονται στο σαλόνι την παραμονή Πρωτοχρονιάς για την αλλαγή του χρόνου και παρακολουθούν στην τηλεόραση τα εορταστικά προγράμματα. (Άρθρο : Υπνωτήριο αστέγων : Μπήκαμε στο σπίτι των αστέγων).

Ένας από τους όρους της δομής είναι ότι τα άτομα που επιλέγονται για διαμονή θα πρέπει να διανυκτερεύουν εκεί μόνο για έξι μήνες. Μπορούν να καταναλώσουν φαγητό και να χρησιμοποιήσουν σε καθημερινή βάση το μπάνιο, τα υπνοδωμάτια, το τηλέφωνο, το πλυντήριο και το διαδίκτυο. Για να μείνει κάποιος εκεί θα πρέπει να είναι ενήλικας και επιπλέον τα τελευταία 2 χρόνια λόγω της πανδημίας που μαστίζει όλον τον κόσμο ζητούνται τεστ Covid στους αστέγους, ώστε να γίνουν δεκτοί.

Στις υπηρεσίες ανήκουν επίσης η προστασία της δομής από φύλακα καθώς και οι συμβουλευτικές συζητήσεις με κοινωνικούς λειτουργούς για επιδόματα που ίσως δικαιούνται και δεν το γνωρίζουν και προβλήματα που τους απασχολούν. Πίσω δεν παραμένει και η ιατρική περίθαλψη των αστέγων που καλύπτεται από μία εθελόντρια νοσηλεύτρια και όταν μία περίπτωση είναι πιο δύσκολη διακομίζονται άμεσα με το ΕΚΑΒ σε κρατικά νοσοκομεία. Εξίσου σημαντική βοήθεια προσφέρουν οι Γιατροί του Κόσμου μέσω δωρεάν δερματολογικών εξετάσεων και όποιας άλλης εξέτασης χρειαστεί (Άρθρο : Υπνωτήριο αστέγων : Μπήκαμε στο σπίτι των αστέγων).

Για να ενημερωθούν οι άστεγοι που κατοικούν στον δρόμο μέρα και νύχτα για την ύπαρξη της δομής συμβάλει το Streetwork της PRAKSIS¹², όπως και οι αρχές σε επικοινωνία με την ΑΡΣΙΣ¹³ όπου τους κατατοπίζουν. Πολλοί πολίτες μάλιστα

---

12. Το streetwork της PRAKSIS αποτελεί μία ομάδα από εθελοντές, οι οποίοι ασχολούνται με δράσεις που αφορούν τους αστέγους. Όπως η διανομή ρούχων και τροφίμων και η ενημέρωση για την ύπαρξη χώρων φιλοξενίας.

13. Η ΑΡΣΙΣ είναι μη κυβερνητική οργάνωση που ασχολείται με την βοήθεια αστέγων πολιτών αλλά και ανθρώπων που έχουν ανάγκη κυρίως νεαρών ηλικιών.

όταν βλέπουν έναν άστεγο στον δρόμο επικοινωνούν με το υπνωτήριο και αμέσως άνθρωποι της εθελοντικής ομάδας πηγαίνουν στο σημείο για να τον προσεγγίσουν ώστε να τον βοηθήσουν να προσέλθει στον χώρο φιλοξενίας. (Άρθρο : Υπνωτήριο αστέγων : Μπήκαμε στο σπίτι των αστέγων). Από μελέτη δημογραφικών στοιχείων θα διαπιστώσει κανείς ότι οι άνδρες είναι περισσότεροι από τις γυναίκες και το όριο ηλικίας κατά μέσο όρο κυμαίνεται γύρω στα 40-50 έτη. Το 2017 παρατηρήθηκε ρεκόρ στα άτομα τα οποία θέλησαν να διαμείνουν στην δομή. Την συγκεκριμένη χρονιά διενεργήθηκαν 232 αιτήματα, αλλά δυστυχώς εξυπηρετήθηκαν μόνο 154 άτομα από τα οποία τα 130 ήταν άνδρες και τα 24 γυναίκες. Με τους 46 να κατάγονται από το εξωτερικό όπως την Γερμανία, Πακιστάν, Ρουμανία, Αλβανία, Συρία, Αφγανιστάν, Βουλγαρία, Αλγερία, Νότιο Αφρική, Γεωργία, Μαρόκο, Ινδία, Νιγηρία και Λιβύη. Επιπλέον η συγκεκριμένη δομή δεν απευθύνεται μόνο σε άτομα που απλώς δεν έχουν στέγη αλλά που επίσης δεν έχουν στέγη λόγω χρήσης ή πρώην χρήσης ουσιών και σε άτομα με ψυχικά-ψυχιατρικά προβλήματα. Ωστόσο η προϋπόθεση για την διαμονή εξαρτημένων ατόμων στην δομή είναι να έχουν γραφτεί σε κάποιο πρόγραμμα απεξάρτησης. Επίσης η κοινωνική υπηρεσία του δήμου μαζί με το υπνωτήριο αστέγων συνεργάζονται με τους ειδικούς θεραπευτές του OKANA¹⁴ λειτουργώντας ένα πρόγραμμα απεξάρτησης και συμβάλουν στην ένταξή τους στην κοινωνία. Στόχος παραμένει η προσωρινή νυχτερινή φιλοξενία των αστέγων καθώς και η κάλυψη των εκτάκτων αναγκών τους (Άρθρο : Κοινωνικές δομές δήμου Θεσσαλονίκης: Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας αστέγων-Υπνωτήριο αστέγων - «Φιλοξενείο αιτούντων άσυλο»).

Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων

Το «Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων» του Δήμου Θεσσαλονίκης είναι μία ανοικτή δομή άμεσης πρόσβασης για την αντιμετώπιση των βασικών αναγκών των ατόμων που δεν έχουν στέγη. Βρίσκεται στην οδό Μοναστηρίου 62 και φιλοξενεί καθημερινά τουλάχιστον 130 άστεγους και άτομα που βρίσκονται σε ανάγκη. Πιο συγκεκριμένα μπορούν να κάνουν χρήση των υπηρεσιών άτομα που βρίσκονται στον δρόμο είτε όσοι είναι σε επισφαλείς συνθήκες, δηλαδή έχουν σπίτι αλλά δεν έχουν ρεύμα και νερό. Είναι ανοιχτό επτά ημέρες την εβδομάδα και ξεκίνησε τη λειτουργία του σε συνεργασία με την μη κυβερνητική οργάνωση PRAKSIS μέσω χρηματοδότησης του από το ΕΣΠΑ 2007-2013. Λειτουργεί από τις 09:00 μέχρι τις 21:00 και δεν διαθέτει υποδομές διανυκτέρευσης. Οι άστεγοι έχουν την δυνατότητα για διημέρευση στον χώρο, κατανάλωση φαγητού, ιατρική περίθαλψη, ατομική υγιεινή, ψυχοκοινωνική στήριξη, ακόμη και ζεστά πανωφόρια και ο καθένας έχει την δικιά του ντουλάπα για τα πράγματά του. Επίσης το χειμώνα όταν ο υδράργυρος πέφτει χαμηλά προσφέρονται κουβέρτες, παπλώματα, ζεστό νερό, φαγητό και ξηροί καρποί. Το κέντρο ημέρας προσφέρει ρούχα και υποδήματα στους αστέγους του υπνωτηρίου όταν αυτά που έχουν δεν καλύπτουν τις ανάγκες τους.

Σε μία έρευνα που διεξήχθη στην δομή διαπιστώθηκε ότι οι άστεγοι που

14. Το Streetwork του OKANA είναι μία ομάδα, η οποία κάνει δράσεις για να βοηθήσει τους αστέγους.

την επισκέφτηκαν έφτασαν μέχρι 2.017 και οι καινούργιες εγγραφές αυξήθηκαν στις 624 με 519 άνδρες και 105 γυναίκες. Προέρχονται από πολλές διαφορετικές χώρες και πιο συγκεκριμένα 338 καταγόταν από τη Ελλάδα, 123 από το Πακιστάν, 45 από την Βουλγαρία, 25 από την Γεωργία και 24 από το Αφγανιστάν.

Εικόνα 24. Χώρος εστίασης στο Κέντρο Ημέρας

Στόχος του συγκεκριμένου κέντρου αποτελεί η προσφορά φαγητού και ρουχισμού, η ενθάρρυνση και η ενίσχυση της προσωπικότητάς τους, ώστε να επανεταχθούν ομαλά στην κοινωνία (Άρθρο : Κοινωνικές δομές δήμου Θεσσαλονίκης: Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας αστέγων-Υπνωτήριο αστέγων - «Φιλοξενείο αιτούντων άσυλο»).

Χώρος φιλοξενίας αστέγων στις εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ

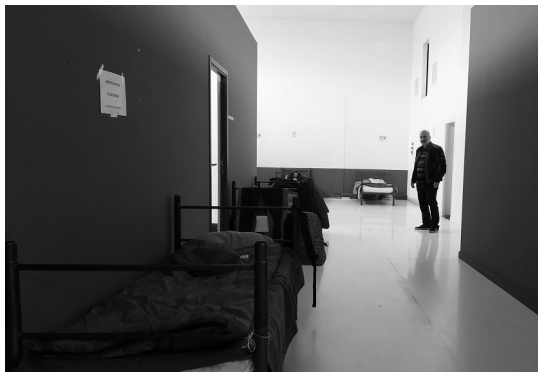
Εκτός από το Υπνωτήριο Αστέγων και το Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας που λειτουργούν τα τελευταία χρόνια στην πόλη, μία καινούρια δομή φιλοξενίας αστέγων έχει δημιουργηθεί προσωρινά στον Δήμο Θεσσαλονίκης, εντός της διεθνούς έκθεσης με αφορμή την πανδημία και τις χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα. Σκοπός του νέου κέντρου είναι η αποσυμφόρηση, η τήρηση όλων των μέτρων και αποστάσεων μεταξύ των αστέγων, λόγω της δύσκολης κατάστασης της πανδημίας. Αυτή η δομή έχει εγκατασταθεί στο πρώην περίπτερο των Γιατρών του κόσμου, άνοιξε τις πόρτες της στο κοινό τον Απρίλιο του 2020 και μπορεί να φιλοξενήσει έως και 17 άτομα. Οι άστεγοι προσέρχονται σε περιόδους με ακραία καιρικά φαινόμενα και με περιοριστικά μέτρα λόγω της πανδημίας. Στην δομή εργάζονται έξι άτομα από τα οποία μία είναι κοινωνική λειτουργός, τέσσερις ειδικοί θεραπευτές και μία ψυχολόγος. (Συνέντευξη με διευθυντή τμήματος κοινωνικής προστασίας του δήμου Θεσσαλονίκης).

Στην οργάνωση και την φροντίδα των αστέγων συμβάλει σε μεγάλο βαθμό η ομάδα Streetwork του OKANA, η οποία βρίσκεται πάντα δίπλα από κάθε πρόβλημα ώστε να βρεθεί λύση. Στον συγκεκριμένο χώρο οι άστεγοι έχουν την δυνατότητα να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες όπως η διαμονή και η σίτιση, έχοντας και ψυχολογική υποστήριξη (Άρθρο: Η καθημερινότητα στο προσωρινό υπνωτήριο αστέγων Θεσσαλονίκης). Η ιατρική περίθαλψη καλύπτεται επιτόπου από τους γιατρούς των δημοτικών ιατρείων και ο χώρος το βράδυ φυλάσσεται, ώστε να υπάρχει ασφάλεια και οι κάτοικοι να ζουν άνετα χωρίς κάποιον φόβο. Στην εύρεση αυτού του χώρου διαμονής από έναν ενδιαφερόμενο είναι σημαντική και η βοήθεια ανθρώπων της Ελληνικής αστυνομίας, οι οποίοι κατευθύνουν τους αστέγους προς το κέντρο φιλοξενίας. Η υπηρεσία Streetwork του OKANA μαζί με την βοήθεια του δήμου μέσα από συζήτηση με τους υπεύθυνους του κέντρου φιλοξενίας παρατήρησε ότι σε καθημερινή βάση καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας υποδέχονται 35 άτομα.

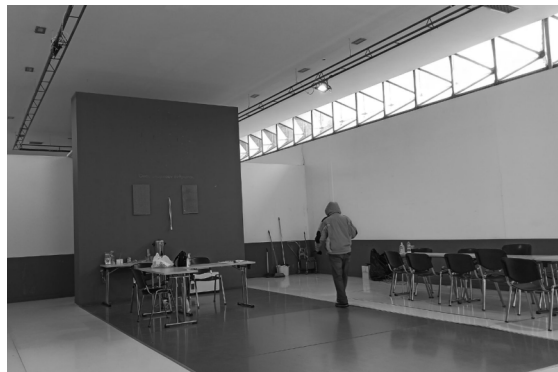
Όλοι όσοι μένουν στον χώρο είναι ενημερωμένοι και ευσυνείδητοι απέναντι στην πανδημία για τα μέτρα προστασίας που πρέπει να λαμβάνουν.

Οι παραπάνω χώροι συμπεραίνουμε ότι είναι μεν χρήσιμοι αλλά έχουν και τα αρνητικά τους. Το υπνωτήριο προκειμένου να διατηρήσει μια ομαλή λειτουργία θέτει ορισμένους περιορισμούς στους φιλοξενούμενους. Το ωράριο ύπνου και η παραμονή των επισκεπτών εκεί διαμορφώνονται από συγκεκριμένο πρόγραμμα το οποίο καλούνται να ακολουθούν παρά τις προσωπικές τους συνήθειες. Η διαμονή στους επιμέρους χώρους γίνεται σε ομάδες και απαγορεύεται η διαμόρφωση του χώρου ύπνου με προσωπικά αντικείμενα με αποτέλεσμα να υπάρχει έλλειψη ιδιωτικότητας και οικειότητας κατά την παραμονή στο κέντρο. Επίσης εξαιτίας των κανονισμών απαγορεύονται τα κατοικίδια ζώα καθώς και η συνύπαρξη ατόμων του διαφορετικού φύλου στο ίδιο δωμάτιο οπότε διαχωρίζονται οι σύντροφοι μεταξύ τους. Ο χώρος της Δ.Ε.Θ. εξαιτίας της προσωρινής λειτουργίας και των διαφορετικών χρήσεων που λαμβάνει κατά διαστήματα, δεν είναι κατάλληλα διαμορφωμένος ώστε να καλύψει με την υποτυπώδη άνεση τις ανάγκες των αστέγων. Πολλοί από αυτούς κοιμούνται σε στρώματα στο πάτωμα ενώ δεν υπάρχει κάποιο περιθώριο κυκλοφορίας ανάμεσα από τα κρεβάτια λόγω της πλήρωσης του χώρου και της στενότητας που επικρατεί.

Πέρα από τις τρεις βασικές δομές υπάρχουν και άλλες αρωγές που συνεισφέρουν στην καθημερινότητα των αστέγων. Μία από αυτές είναι το συσσίτιο που σερβίρεται στην κοινωνική δομή της οδού Ειρήνης 4¹⁵, όπου οι άστεγοι τροφοδοτούνται με ένα πιάτο φαγητό. Όσον αφορά το πλύσιμο των ρούχων τους υπάρχει ειδικός κωδικός, ώστε να χρησιμοποιούν τα κοινωνικά πλυντήρια. Για τους ανήλικους που δεν γίνονται δεκτοί στο υπνωτήριο μεριμνά η 'Μητέρα Τερέζα'¹⁶ που βρίσκεται στην οδό Γεωργίου Τσόντου 23, όπου η ηλικία δεν αποτελεί περιορισμό στους όρους διαμονής.

Εικόνα 25. Χώρος ύπνου στις εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ.

Εικόνα 26. Χώρος φιλοξενίας αστέγων στις εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ.

15. Η κοινωνική δομή της οδού Ειρήνης 4 αποτελεί μέρος των Κέντρων Κοινότητας του δήμου Θεσσαλονίκης που προσφέρουν κοινωνικά προγράμματα και υπηρεσίες στους πολίτες. Το συγκεκριμένο κέντρο πέρα από την παροχή συσσιτίου στεγάζει και κοινωνικό πλυντήριο που δίνει την δυνατότητα σε ανθρώπους με οικονομικά προβλήματα να το χρησιμοποιούν δωρεάν.

16. Το μοναχικό τάγμα αδελφών ιεραποστόλων της αγάπης 'Μητέρα Τερέζα της Καλκούτας' στηρίζει κακοποιημένες ή και άστεγες γυναίκες, μόνες ή με παιδιά προσφέροντας φιλοξενία, σίτιση, ένδυση και συμβουλευτική ενίσχυση.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Δομές αστέγων

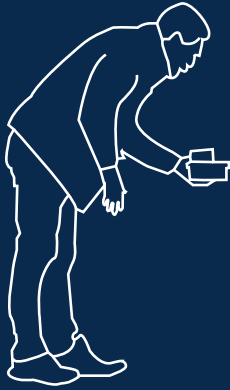
- ▲ Υπνωτήριο Δήμου Θεσσαλονίκης
- ▲ Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων
- ▲ Χώρος φιλοξενίας αστέγων στις εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ.

Φύλο αστέγων

- Άνδρας
- Γυναίκα

Εικόνα 20. Χάρτης με τα κέντρα φιλοξενίας του Δήμου και τους αστέγους της Θεσσαλονίκης, Δ. Γαλουζή, Σ. Νάκη

04. Εθελοντικές ομάδες

4.1. Εθελοντικές οργανώσεις προσφοράς στους αστέγους

Πέρα από τις δομές του δήμου και σε συνεργασία με αυτές υπάρχουν εθελοντικές οργανώσεις που βοηθούν άμεσα και έμμεσα στην αντιμετώπιση του ζητήματος της ανεπαρκούς στέγασης. Η βοήθεια που παρέχουν διακρίνεται σε διαφορετικούς τομείς όπως η συμβουλευτική υποστήριξη, παροχή υλικών αγαθών και δυνατότητα επανένταξης στην κοινωνία. Μία ομάδα που ασχολείται με την σταδιακή ένταξη των αστέγων στην κοινωνία είναι οι εθελοντές του περιοδικού 'Σχεδία'. Κύρια μέθοδος είναι η δυνατότητα που τους δίνει να βρουν δουλειά και κατ' επέκταση να αποκτήσουν ξανά την οικονομική δυνατότητα να έχουν την δική τους στέγη. Όσον αφορά στην ψυχολογική και συμβουλευτική υποστήριξη οι ομάδες τις ΑΡΣΙΣ και της PRAKSIS μεριμνούν για την κοινωνική στήριξη των αστέγων του υπνωτηρίου του δήμου και του κέντρου ημέρας και φροντίζουν να ενημερώσουν όσους βρίσκονται στον δρόμο για την ύπαρξη των χώρων αυτών. Προκειμένου να επιτραπεί σε έναν άστεγο η είσοδος στους χώρους του δήμου χρειάζεται να είναι σωματικά και ψυχικά υγιής. Σε αυτό συμβάλει ο OKANA, ο οποίος δίνει την δυνατότητα αποκατάστασης και απεξάρτησης από εξαρτησιογόνες ουσίες με παράλληλη ψυχική και κοινωνική στήριξη ώστε να επιτευχθεί ομαλή επανένταξη στην κοινωνία. Οι δράσεις που πραγματοποιούνται σχετικά με την αστεγία είναι ένα από τα προγράμματα της 'Σχεδία' είναι το 'Eye am Thessaloniki'¹⁷ που είχε ως στόχο την ευαισθητοποίηση των κατοίκων της Θεσσαλονίκης για την καθημερινότητά των αστέγων στην πόλη.

ΣΧΕΔΙΑ

Η διαμονή των αστέγων σε δομές και υποστηριζόμενα διαμερίσματα αποτελεί μία λύση ανάγκης του προβλήματος της έλλειψης στέγης. Υπάρχουν όμως και οργανισμοί που έχουν ως στόχο την σταδιακή αποκατάσταση της

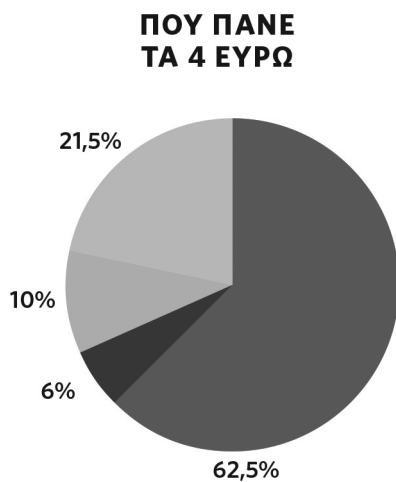

Εικόνα 28. Άστεγος πουλάει το περιοδικό της 'Σχεδίας'

αστεγίας και την ενίσχυση της αυτονομίας τους και την δυνατότητα να αποκτήσουν τη δική τους στέγη. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της εκπαίδευσης και της σταδιακής

17. Το 'Eye am Thessaloniki' είναι ένα πρότζεκτ το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Θεσσαλονίκη το 2017 σε συνεργασία με την 'Σχεδία' με αφορμή την επέτειο 100 χρόνων από την πυρκαγιά του 1917 που άφησε πολλούς ανθρώπους αστέγους. Βασικός άξονας του εργαστηρίου ήταν η σχέση του ανθρώπου με την πόλη και ο εντοπισμός οικείων σημείων μέσα σε αυτή.

επανεένταξης στην κοινωνία, τα οποία αποτελούν τις βασικές ενέργειες της ομάδας του περιοδικού 'Σχεδία'. Πρόκειται για ένα περιοδικό του δρόμου, το οποίο ξεκίνησε την κυκλοφορία του από την Αθήνα στις 27 Φεβρουάριου 2013 και αποτελεί δράση της Διογένης ΜΚΟ. Το περιοδικό βοηθάει τους αστέγους και τους κοινωνικά αποκλεισμένους ανθρώπους να επανενταχθούν στην κοινωνία και η Διογένης ΜΚΟ αποτέλεσε κύριο υποστηρικτή στην δημιουργία και δράση της εθελοντικής ποδοσφαιρικής ομάδας αστέγων στην Ελλάδα. Η ιδέα για την έκδοση του περιοδικού ξεκίνησε από έναν δημοσιογράφο, τον Χρήστο Αλεφάντη ο οποίος μετά από την σύσταση της ποδοσφαιρικής ομάδας αποφάσισε να συνδράμει ως ενεργός πολίτης στην ενίσχυση άπορων και αστέγων συμπολιτών του. Για την δημιουργία

Πού πάνε τα 4€;

- Πωλητές/ωφελούμενοι (περιλαμβάνει το απευθείας έσοδο για τον άνθρωπο-διανομέα, 20% φόρο, 3,6% χαρτόσημο και 20,28% ΕΦΚΑ)
- Φ.Π.Α.
- Έξοδα εκτύπωσης
- Λοιπά έξοδα

Εικόνα 29. Διάγραμμα κατανομής εσόδων ενός περιοδικού της 'Σχεδίας'

του περιοδικού συμβάλλουν εθελοντές, δημοσιογράφοι και μη, από το στάδιο της συγγραφής μέχρι και την έκδοση του. Το κομμάτι στο οποίο καλούνται να συμμετάσχουν οι άστεγοι ή άποροι είναι αυτό της πώλησης (Ντοκιμαντέρ: Συναντήσεις με αξιοσημείωτους ανθρώπους / Η σχεδία μου). Με την πιστοποίηση πωλητή του περιοδικού που λαμβάνουν από τους υπεύθυνους οι ενδιαφερόμενοι είναι σε θέση να διανείμουν τα τεύχη στον δρόμο νόμιμα. Ο κάθε πωλητής με το ειδικό γιλέκο ως διακριτό του περιοδικού συλλέγει το αντίτιμο από τους αγοραστές το οποίο μοιράζεται με τους αρμόδιους της Σχεδίας. Από τα 4€ του κόστους ενός τεύχους, τα 2,5 συνδράμουν στα έξοδα της παραγωγής και την φορολογία και τα υπόλοιπα δίνονται στους ίδιους τους πωλητές. Με αυτόν τον τρόπο οι άστεγοι έχουν την ευκαιρία να συγκεντρώσουν κάποια χρήματα τα οποία σταδιακά θα συμβάλλουν στην υποστήριξη ενός χώρου στέγασης και κάλυψης των αναγκών τους. Το περιοδικό διανέμεται στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη την τελευταία Τετάρτη κάθε μήνα. (Ιστοσελίδα : 'Σχεδία')

PRAKSIS

Η PRAKSIS είναι ελληνική μη κερδοσκοπική και ανεξάρτητη ανθρωπιστική οργάνωση, η οποία έχει ξεκινήσει τις παρεμβάσεις της το 2004 δωρεάν και χωρίς κάποια διάκριση. Εν ενεργεία βρίσκονται 47 προγράμματα, τα οποία συνεισφέρουν βοήθεια σε πάνω από 560.000 ωφελούμενους ετησίως. Στοχεύει σε προγράμματα και δράσεις αναπτυξιακού, ανθρωπιστικού και ιατρικού χαρακτήρα. Βοηθάει κυρίως

ευπαθείς ομάδες, ώστε να καταπολεμήσουν τον κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό και να προστατέψουν τα ατομικά δικαιώματά τους. Κάποια από τα κύρια προγράμματα που βρίσκονται σε εξέλιξη είναι οι δράσεις για το Covid-19, προγράμματα που αφορούν στα παιδιά, στο προσφυγικό ζήτημα, στην διεκδίκηση δικαιωμάτων, στην επιχειρηματικότητα, στις ιατρικές υπηρεσίες και στην καταπολέμηση της φτώχειας. Επίσης η δράση της PRAKSIS υπάγεται στην διεκδίκηση των ατομικών δικαιωμάτων των νέων και στην αποτροπή καταπάτησης τους από την κοινωνία. Οι άστεγοι είναι ανάμεσα σε αυτούς που επωφελούνται από την οργάνωση μαζί με τους χρήστες ουσιών, πρόσφυγες, οικονομικοί μετανάστες, κρατούμενοι, αποφυλακισμένοι, άποροι, ασυνόδευτοι ανήλικοι, αιτούντες άσυλο, Roma, ανασφάλιστοι, θύματα σωματεμπορίας, άνθρωποι που πάσχουν από αφροδισιακά νοσήματα (AIDS/HIV, ηπατίτιδα Β και C), ιερόδουλες, ομοφυλόφιλοι και ελληνικές οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα από την οικονομική κρίση. (Ιστοσελίδα: PRAKSIS)

Οι υπηρεσίες που προσφέρει η ομάδα περιλαμβάνουν στέγαση, ένδυση και υπόδηση, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ατομική υγιεινή, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, νομικές συμβουλές και άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες καθώς και συμβουλές για την εύρεση εργασίας και διερμηνεία και πολιτισμική διαμεσολάβηση. Βασικό κομμάτι είναι και οι καμπάνιες που διοργανώνονται, ώστε να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν οι πολίτες. Σκοπός της οργάνωσης είναι να προωθήσει την αλληλεγγύη, τον εθελοντισμό και τον περιορισμό του εκφυλισμού και της αδικίας που εξακριβώνεται σε ομάδες, οι οποίες βρίσκονται σε κίνδυνο. Συνεργάζεται βεβαίως και με άλλες οργανώσεις και κρατικούς φορείς για βέλτιστο αποτέλεσμα. Επιπλέον η δραστηριότητά της εξελίσσεται σε όλη την Ελλάδα, στη Κεντρική Μακεδονία, στην Αττική, στη Πάτρα και στα νησιά Σάμου, Χίου και Λέσβου και όπου αλλού χρειαστεί κάποια βοήθεια. Η PRAKSIS συνεργάζεται και με δίκτυα του εξωτερικού και συμμετέχει σε Ευρωπαϊκά προγράμματα. (Ιστοσελίδα: PRAKSIS)

ΑΡΣΙΣ

Η ΑΡΣΙΣ είναι κοινωνική μη κυβερνητική οργάνωση, ή οποία ξεκίνησε να λειτουργεί το 1992 αρχικά από κοινωνικά ευαισθητοποιημένους επιστήμονες και στην συνέχεια σε μεγάλο βαθμό από πολίτες οι οποίοι θέλησαν ως εθελοντές να βοηθήσουν στο έργο της. Απευθύνεται σε παιδιά και νέους για την προστασία των δικαιωμάτων τους και πιο ειδικά θέλει να προάγει μια κοινωνία με ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες για όλους. Αφορά κυρίως ηλικίες 15-21 χρονών και προσφέρει βοήθεια σε μεγαλύτερες ηλικίες σε άλλες περιπτώσεις που οι συνθήκες διαβίωσης είναι δυσάρεστες για την υγιή προσωπική τους ανάπτυξη. Δηλαδή, η έλλειψη στέγης, η διαβίωση σε ιδρύματα ή σωφρονιστικά κέντρα, η εκμετάλλευση, η μετανάστευση, η προσφυγιά, η παραμέληση, η ανεργία, η κακοποίηση, η λιγοστή υποστήριξη από την οικογένεια και τα προβλήματα με το νόμο. Ουσιαστικά, φανερώνει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι νέοι στην ζωή τους και το αβέβαιο μέλλον τους ως πολίτες αυτής της κοινωνίας. Θέλει να ενδυναμώσει την προσωπικότητά τους, μέσα

από την διεκδίκηση των ατομικών δικαιωμάτων τους και την παροχή αγαθών. Μέσα από τις δράσεις επιδιώκει την αφύπνιση και την δραστηριοποίηση των πολιτών, ώστε οι νέοι να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία και ιδιαίτερα εκείνοι που προέρχονται από ευπαθείς και κοινωνικά ασθενέστερες ομάδες. Επιπλέον μέσα από τα προγράμματα προσπαθεί να διακρίνει τα κοινωνικά προβλήματα και να δώσει λύσεις για τη καταπολέμησή τους. Στην ΑΡΣΙΣ εργάζονται ομάδες εθελοντών και ειδικευμένα στελέχη με κύριο μέλημά τους την δημοκρατία, τον σεβασμό και την συμπαράσταση στους συνανθρώπους μας, ώστε να μην υπάρχει κοινωνική απομόνωση. (Ιστοσελίδα: ΑΡΣΙΣ)

Στόχος της οργάνωσης είναι η αποτροπή του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων, βοηθώντας τους με μεθόδους και σχέδια. Επίσης συναινεί με την πολιτεία και άλλες κυβερνητικές οργανώσεις, και με την βοήθεια υπηρεσιών δίνει λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι. Σημαντική βοήθεια αποτελεί και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης όχι μόνο των νέων αλλά και άλλων ευπαθών ομάδων. Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά τους αστέγους η ομάδα streetwork της ΑΡΣΙΣ πραγματοποιεί δράσεις όπως διανομή ρούχων, φαγητού και ενημέρωση για τους χώρους φιλοξενίας του δήμου. Μάλιστα και οι πολίτες είναι ένα σημαντικό μέσο, οι οποίοι έχουν την δυνατότητα να βοηθήσουν συνεισφέροντας στον αγώνα ανασυγκρότησης της θέσης και του ρόλου των νέων στην κοινωνία. Η δραστηριότητα δεν περιορίζεται μόνο σε εθνικό επίπεδο αλλά και σε διεθνές μέσο δικτύων με άλλες δημόσιες και μη κυβερνητικές υπηρεσίες, που επιδιώκουν στην ανταλλαγή απόψεων και στη συνεργασία για την υποστήριξη κοινών σκοπών. Τα γραφεία της υπάρχουν στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Αλεξανδρούπολη, τη Κοζάνη και το Βόλο, αλλά δραστηριοποιείται και στην υπόλοιπη Ελλάδα. (Ιστοσελίδα: ΑΡΣΙΣ)

ΟΚΑΝΑ

Ο ΟΚΑΝΑ είναι Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών και ξεκίνησε την δράση του το 1995 με την επίβλεψη του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Ως στόχο έχει την εξέταση, συλλογή πληροφοριών και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για τους χρήστες ουσιών. Επιπλέον μέσα από τη δημοσίευση, το σχεδιασμό και την υλοποίηση αποσκοπεί στην εθνική αποκατάσταση, επανένταξη και την αποτροπή των χρηστών από ουσίες. Βοήθεια εξίσου προσφέρει και στην δημιουργία δομών πρόληψης, κέντρων επαγγελματικής και κοινωνικής επανένταξης και μονάδων αποκατάστασης (Ιστοσελίδα: ΟΚΑΝΑ).

Υποστηρίζει προγράμματα ώστε να αποφευχθεί η χρήση ουσιών και να ενημερωθεί το κοινό για τα αρνητικά προβλήματα που επιφέρει η χρήση των ναρκωτικών. Επίσης ενθαρρύνει την ανάληψη ιδιωτικής πρωτοβουλίας από την οικογένεια και τους φίλους των εξαρτημένων, η οποία στοχεύει στην επίλυση του προβλήματος των κοντινών τους ανθρώπων. Η οργάνωση ενημερώνεται για το πρόβλημα περί εξαρτησιογόνων ουσιών και τα αίτια που ανάγκασαν τα άτομα και πιο συγκεκριμένα τους νέους να καταφύγουν σε αυτά. Για όσον δυνατόν καλύτερο

αποτέλεσμα ο ΟΚΑΝΑ συνεργάζεται και με άλλες υπηρεσίες και οργανώσεις της Ελλάδας και του εξωτερικού ανταλλάσσοντας πληροφορίες και διοργανώνοντας συζητήσεις. Για τον έλεγχο της κατάστασης συντάσσονται στατιστικά, εκπονούνται εκθέσεις και εξάγονται έρευνες με εκτίμηση και διάγνωση αυτών από το Υπουργείο Υγείας για τη δημιουργία των αναγκαίων μέτρων. Η ομάδα του ΟΚΑΝΑ έχει δημιουργήσει σε όλη την Ελλάδα κέντρα πρόληψης ώστε να υπάρχει άμεσα βοήθεια για την θεραπεία και αποκατάσταση των ατόμων που πάσχουν από εξάρτηση ουσιών. (Ιστοσελίδα: ΟΚΑΝΑ)

4.2. Δράσεις αντιμετώπισης του προβλήματος των αστέγων

Η ομάδα της Σχεδίας πραγματοποιεί δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών σχετικά με το θέμα της έλλειψης στέγης και ενημέρωσης τους για την ζωή των αστέγων. Ένα από τα πρότζεκτ που υποστήριξε η Σχεδία ήταν το Eye am Thessaloniki. Το εργαστήριο ξεκίνησε από μία ομάδα εθελοντών διαφόρων επαγγελματιών και ιδιοτήτων (Βασίλης Νάνης- αρχαιολόγος, Κυριακή Φωτιάδου – αρχαιολόγος, Μαρίλια Τρυγώνη – φοιτήτρια αρχιτεκτονικής, Αγγελική Πατέλη – αρχαιολόγος, Μαρτσέλα Τζιουλιάνα Ανθρακοπούλου – Μηχανικός χωροταξίας και αρχιτέκτονας, Κορίνα Μπρανιώτη- δημοσιογράφος, Λενιώ Παπαντωνοπούλου – κριτικός τέχνης, Τάνια Σιώπη – αρχαιολόγος, Κωνσταντίνος Δάγκογλου – φυσικός) και έλαβε χώρα στην Θεσσαλονίκη το 2017. Αφορμή αποτέλεσε η επέτειος 100 χρόνων από την πυρκαγιά της πόλης το 1917. Με αυτήν την αφορμή πραγματοποιήθηκε από τους υπεύθυνους του πρότζεκτ μία έρευνα για τις αιτίες της έλλειψης στέγης μέσα στο

Εικόνα 30. Φωτογραφία από το πρότζεκτ 'Eye am Thessaloniki'

διάστημα του περασμένου αιώνα. Η πυρκαγιά του 1917, η μετακίνηση προσφύγων το 1922, ο πόλεμος του 1945, ο σεισμός του 1978 και η οικονομική κρίση το 2010 ήταν οι κύριοι λόγοι που έμειναν άστεγοι οι κάτοικοι της πόλης. Τα στοιχεία αυτά όπως παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες- περαστικούς του εργαστηρίου έδειξαν ότι για την έλλειψη στέγης δεν ευθύνονται πάντα οι άστεγοι αλλά οι συνθήκες που επικρατούν.

Κύριο μέσο του πρότζεκτ ήταν η καταγραφή σημείων στον χάρτη της πόλης για την δημιουργία και αφήγηση μιας διαδρομής. Ο κάθε συμμετέχων είχε την δυνατότητα να σημειώσει πάνω στον χάρτη με συγκεκριμένο χρώμα τα αγαπημένα του σημεία στην πόλη, αυτά όπου αφιέρωσε πιο πολύ χρόνο για αναμονή και αυτά που αποτελούσαν προσωπικό καταφύγιο. Προέκυψε έτσι ένας ενιαίος χάρτης σημείων με διαφορετική σημασία και χρήση το καθένα ανάλογα με την οπτική του εκάστοτε αφηγητή. Επιπλέον δημιουργήθηκαν μικρότεροι ατομικοί χάρτες από τους πωλητές της σχεδίας διαμορφώνοντας την εικόνα της πόλης μέσα από τα δικά τους μάτια. Μέσα από την παρουσίαση και επεξήγηση αυτών των χαρτών στους υπόλοιπους συμμετέχοντες οι πωλητές είχαν την ευκαιρία να μιλήσουν για την δική τους καθημερινότητα και να εκφράσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες.

Εικόνα 31. Ο χάρτης ενός αστέγου , Στιγμιότυπο από το βίντεο που δημιουργήθηκε στα πλαίσια του πρότζεκτ 'Eye am Thessaloniki' , Θεσσαλονίκη, 2017

Ταυτόχρονα οι αφηγήσεις αυτές αποτέλεσαν ένα μέσο ευαισθητοποίησης των πολιτών σχετικά με την ζωή και την διαμονή των αστέγων πωλητών της σχεδίας.

Οι δράσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν στον δρόμο, σε πλατείες και σε διάφορα μέρη του δημόσιου χώρου, όπως ακριβώς συμβαίνει με την πώληση του περιοδικού σχεδία. (Ιστοσελίδα : 'Eye am Thessaloniki')

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Εθελοντικές οργανώσεις

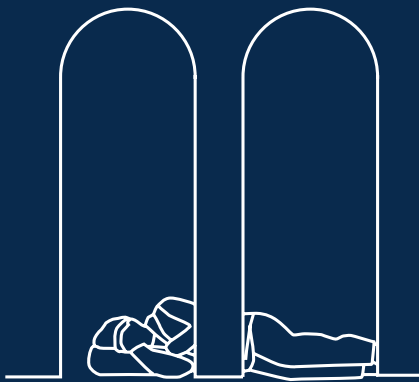
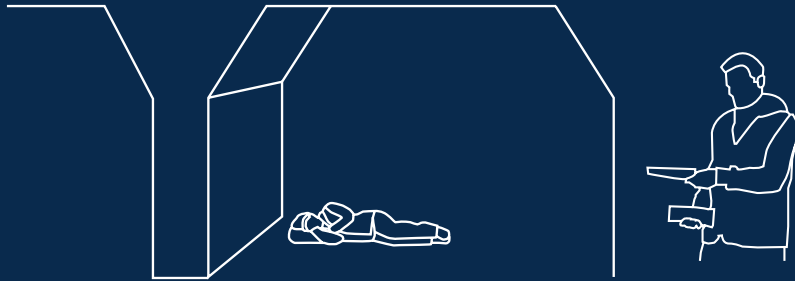
- ◆ PRAKSIS
- ◆ ARSIS
- ◆ ARSIS
- ◆ ARSIS
- ◆ OKANA
- ◆ OKANA
- ◆ Σχεδία

Φύλο αστέγων

- Άνδρας
- Γυναίκα

Εικόνα 27. Χάρτης με τα σημεία που εντοπίζονται οι εθελοντικές οργανώσεις προσφοράς στους αστέγους και οι άστεγοι στην Θεσσαλονίκη, Δ. Γαλουζή, Σ. Νάκη

05. Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε το ζήτημα της ανεπαρκούς στέγασης, που αποτελεί ένα δυσάρεστο κοινωνικό φαινόμενο σε πολλά αστικά κέντρα της χώρας μας. Άτομα που δεν έχουν πρόσβαση σε επισφαλή στέγαση και αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες ορίζονται από την ελληνική νομοθεσία ως άστεγοι. Η κοινή γνώμη θεωρεί ως αστέγους τους ανθρώπους που κοιμούνται στο πεζοδρόμιο ή στο παγκάκι αλλά στην πραγματικότητα άστεγος μπορεί να θεωρηθεί και κάποιος που μένει σε ένα σπίτι. Αυτό συμβαίνει όταν οι συνθήκες διαμονής που παρέχει το σπίτι δεν πληρούν τις απαραίτητες προδιαγραφές όπως η έλλειψη νερού και ρεύματος, είτε δεν εξασφαλίζουν την ασφάλεια του ενοίκου, όπως χώροι έκθεσής του σε ψυχολογική και σωματική βία. Επομένως ένας άστεγος δεν στερείται απαραίτητα στέγης αλλά ίσως να στερείται την οικειότητα και την θαλπωρή που αυτή προσφέρει. Για αυτό άλλωστε στην Αγγλική γλώσσα υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ των όρων 'houseless' και 'homeless' αφού ο πρώτος δηλώνει την έλλειψη χώρου διαμονής και ο δεύτερος την έλλειψη οικειότητας και ζεστασιάς.

Η έρευνα εστίασε στους αστέγους που δεν έχουν κάποιο χώρο να μείνουν και καταφεύγουν για την διαμονή τους στο δρόμο και σε δημοτικές δομές φιλοξενίας. Η διαβίωση των αστέγων στο δρόμο, δηλαδή σε σημεία του δημόσιου χώρου - όπως παγκάκια, πεζοδρόμια, στοές και βάσεις γεφυρών - εγκυμονεί κινδύνους και δεν προσφέρει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την κάλυψη των βασικών αναγκών. Για αυτό τον λόγο πολλοί από αυτούς προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους, όπως τροφή, ιδιωτικότητα και ασφάλεια μετακινούνται στον αστικό ιστό και απαρτίζουν τους 'περιφερόμενους' αστέγους. Υπάρχουν όμως και οι 'αυτόνομοι' άστεγοι, που παραμένουν στον χώρο διαμονής τους τον οποίο διαμορφώνουν για πιο 'μόνιμη' κατοίκηση. Οι 'περιφερόμενοι' αποτελούν την πλειοψηφία του υπό μελέτη πληθυσμού και πιθανόν αυτό οφείλεται στον σχεδιασμό του δημόσιου χώρου για άλλες χρήσεις και όχι για την διαμονή σε αυτόν, αλλά και στις επισφαλείς συνθήκες που τον χαρακτηρίζουν.

Οι άνθρωποι που κοιμούνται στο πεζοδρόμιο και τα παγκάκια έρχονται κάποιες φορές αντιμέτωποι με τις καιρικές συνθήκες, καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου και ανησυχούν διαρκώς για την ασφάλεια τόσο των ίδιων όσο και των ελάχιστων αντικειμένων που διαθέτουν. Η έλλειψη τροφής, ενδυμάτων και υποδημάτων καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την επιβίωση και αποτελεί ένα βασικό στοιχείο αναζήτησης στην καθημερινότητα τους. Η προσωπική υγιεινή συνήθως παραμελείται αφού δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές στον δημόσιο χώρο για να συνεισφέρουν σε αυτές τις περιπτώσεις. Ούτε όμως τα σημεία στα οποία εγκαθιστούν τις κατασκευές του ύπνου τους θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την υγιεινή των αστέγων αφού ανήκουν στον δημόσιο χώρο και δεν προσφέρουν την απαραίτητη ιδιωτικότητα. Επιπλέον η διαμονή υπό αυτές τις συνθήκες δυσκολεύει την επικοινωνία και αλληλεπίδραση των αστέγων με τους υπόλοιπους κατοίκους της πόλης, γεγονός που πολλές φορές τους δημιουργεί εσωστρέφεια και καθιστά αυτήν την μειονότητα περιθωριοποιημένη. Ωστόσο πολλοί από αυτούς έχουν την

δυνατότητα να μένουν μαζί με το κατοικίδιο τους που αποτελεί ίσως την μοναδική συντροφιά πέραν του συντρόφου τους που πολλές φορές τους ακολουθεί. Επίσης στην προσπάθεια να κάνουν πιο ιδιωτικό τον χώρο τους τον οργανώνουν με διάφορα προσωπικά αντικείμενα και υφάσματα στοχεύοντας ταυτόχρονα στην αίσθηση του οικείου και του προσωπικού. Με απλά υλικά που εντοπίζουν κοντά σε κάδους απορριμμάτων προσπαθούν να διαμορφώσουν την περιοχή που μένουν. Η οργάνωση αυτή είναι πολύ σημαντική προκειμένου να νιώσουν σαν σπίτι τους τον δημόσιο χώρο της πόλης, όπου διανυκτερεύουν και περνάνε ολόκληρη την ημέρα τους. Συγχρόνως όμως η αυτόνομη και ανεξάρτητη ζωή στον δρόμο δεν θέτει κανέναν περιορισμό ως προς τον τρόπο διαβίωσης ή την μετακίνηση των αστέγων. Η συγκεκριμένη κατάσταση αρκετές φορές αποτελεί προνόμιο της ζωής αυτής και συμβάλλει στην προτίμηση αυτού του είδους διαμονής σε σχέση με την διαμονή στα κέντρα φιλοξενίας.

Συνεπώς χρειάζεται να βελτιωθούν οι εγκαταστάσεις υγιεινής στον δημόσιο χώρο και όπου δεν υπάρχουν να προστεθούν νέες. Είναι σημαντικό να συντηρούνται καθαρές και σε καλή κατάσταση, ώστε να μπορούν να εξυπηρετούν τους αστέγους και τους υπόλοιπους κατοίκους της πόλης.

Στην λογική των χωρικών οργανώσεων των αστέγων έχουν σχεδιαστεί και κατασκευαστεί από τρίτους μικρές μονάδες κατοίκησης που προσφέρουν ιδιωτικότητα και προστασία από τις καιρικές συνθήκες. Είναι κατασκευασμένα με υλικά παρόμοια με αυτά που χρησιμοποιούν οι άστεγοι, τα οποία είναι ελαφριά και εντοπίζονται σε διάφορα σημεία της πόλης. Είναι μια κίνηση προσφοράς βοήθειας εθελοντών προς τους αστέγους συμπολίτες τους και είναι καλό παράδειγμα κινητοποίησης των κρατικών δομών προς αυτή την κατεύθυνση.

Στην συνέχεια η μελέτη επικεντρώθηκε στην Θεσσαλονίκη όπου με βάση την πιλοτική απογραφή το 2018 οι άστεγοι κυμαίνονται στους 380, εκ των οποίων οι 126 βρίσκονται στον δρόμο. Από την έρευνα προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό είναι άντρες σε σχέση με τις γυναίκες που είναι λιγότερες. Στο αποτέλεσμα αυτό πιθανόν να συμβάλλει και η ύπαρξη δομών φιλοξενίας γυναικών σε αντίθεση με την έλλειψη αντίστοιχων αντρικών μονάδων. Το γεγονός ότι το ηλικιακό όριο σπάνια ξεπερνάει τα 65 έτη πιθανόν οφείλεται στο ότι πολλοί άνθρωποι που δεν έχουν κάποιο μέρος για να μείνουν έχουν οικονομικά ζητήματα καθώς με την καταβολή των συντάξεων στο 67ο έτος τους έχουν δυνατότητα για πληρωμή κάποιου είδους διαμονής. Η ιθαγένεια είναι κυρίως ελληνική, διότι πολλές φορές οι μετανάστες άλλων χωρών συγκατοικούν πολλοί μαζί σε μικρούς χώρους πράγμα που δεν συναντάται συχνά στους Έλληνες που μένουν χωρίς σπίτι, οι οποίοι είναι συνηθισμένοι στην κατοίκηση με ελάχιστα και οικεία πρόσωπα. Επιπλέον διαμορφώνονται από το κράτος χώροι φιλοξενίας προσφύγων, οπότε αρκετοί από αυτούς βρίσκουν καταφύγιο εκεί. Στον εντοπισμό των αστέγων συνεισφέρει η δημοτική αστυνομία, η οποία με τις συχνές καταγραφές είναι σε θέση να ενημερώνει τις κοινωνικές υπηρεσίες για τις ανάγκες τους και να δημιουργεί ψηφιακό χάρτη με τα σημεία που βρίσκονται στην πόλη. Με την καταγραφή του 2021 εντοπίστηκαν 26 άστεγοι στον δρόμο. Η μείωση του

αριθμού των αστέγων που παρατηρείται αν συγκρίνουμε τις δύο καταγραφές πιθανόν να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Αρχικά κατά την διαδικασία της πιλοτικής απογραφής σημειώθηκαν επιπλέον και άτομα Roma αλλά και πρόσφυγες, οι οποίοι ωστόσο έχουν την δυνατότητα να μείνουν σε διαφορετικούς χώρους από αυτούς που προορίζονται για τους αστέγους. Οπότε είναι πιθανό στο χρονικό διάστημα από τις δύο καταγραφές τα άτομα που ανήκαν σε αυτές τις ομάδες να βρήκαν στέγη στους χώρους που προαναφέρθηκαν. Ένας άλλος λόγος είναι ότι ίσως ετησίως ένα μικρό ποσοστό αστέγων καταφέρνει να βρει κάποια εργασία που συνεπάγεται να βρει και κάποια στέγη να μένει και ένα άλλο ακόμα μικρότερο ποσοστό δεν κατορθώνει να επιβιώσει κατά την διαμονή στον δρόμο. Επίσης κατά το διάστημα που έγινε η καταγραφή αστέγων από την αστυνομία είχε ανοίξει ο χώρος φιλοξενίας αστέγων στο περίπτερο της Δ.Ε.Θ. οπότε αρκετοί πήγαν εκεί να μείνουν και ο αριθμός στον δρόμο μειώθηκε.

Τα κέντρα φιλοξενίας του δήμου προσφέρουν καλύτερες συνθήκες διαμονής από αυτές του δρόμου όσον αφορά στην προσωπική ασφάλεια και την έκθεση στις καιρικές συνθήκες. Ωστόσο η συγκέντρωση όλων των αστέγων σε ένα κτίριο προκαλεί μάλλον χάσμα παρά γεφύρωση στην επικοινωνία τους με τους υπόλοιπους συμπολίτες πέραν του προσωπικού του κέντρου. Η μαζική κατοίκηση τους καθιστά στιγματοποιημένους και δύσκολα παρακινεί τον κόσμο να έρθει σε επαφή μαζί τους. Από την άλλη πλευρά το υπνωτήριο του δήμου θέτει πολύ σημαντικές βάσεις για την επιβίωση και την ασφάλεια των πολιτών που έρχονται αντιμέτωποι με την έλλειψη στέγης. Η ύπαρξη ενός χώρου που πληροί τις προϋποθέσεις για την κάλυψη των βασικών αναγκών είναι καθοριστική για την επιβίωση και εξέλιξη αυτών των ανθρώπων. Πέρα από την ασφάλεια, τον ύπνο, τους χώρους υγιεινής και το φαγητό, η παροχή συμβουλευτικής και ψυχολογικής βοήθειας αποτελούν βασικό πλεονέκτημα του κέντρου και αποσκοπούν στην πρόοδο των αστέγων. Εξάλλου η αλληλεπίδραση με το προσωπικό του χώρου είναι από μόνη της σημαντικός παράγοντας για την βελτίωση της εξωστρέφειας τους. Σε αντίθεση με την διαμονή στον δρόμο, αν προκύψει κάποιο ζήτημα υγείας στο κέντρο φιλοξενίας παρέχεται άμεση βοήθεια από εθελόντρια νοσηλεύτρια ενώ για πιο δύσκολα περιστατικά πραγματοποιείται διακομιδή στο εφημερεύον νοσοκομείο.

Αντίθετα με το υπνωτήριο του δήμου ο χώρος φιλοξενίας αστέγων - στις εγκαταστάσεις του πρώην περιπτέρου των ιατρών του κόσμου - στην Δ.Ε.Θ δεν είναι μονίμως ανοιχτός αλλά εξυπηρετεί επείγουσες καταστάσεις. Για παράδειγμα ανοίγει εκτάκτως κατά την επιδείνωση των καιρικών συνθηκών ή σε περιόδους υγειονομικών κρίσεων όπως αυτή της πανδημίας του κορονοϊού και λειτουργεί όσο χρειαστεί ανάλογα με την περίπτωση. Η προσωρινή λειτουργία του χώρου και η μικρή χωρητικότητα δεν προσφέρουν άνετη διαβίωση, η οποία χαρακτηρίζεται από έλλειψη ιδιωτικότητας μεταξύ των ενοίκων καθώς μοιράζονται τουλάχιστον δεκαπέντε άτομα σε δύο δωμάτια. Σημαντική είναι επίσης η απουσία κοινόχρηστων χώρων με ψυχαγωγικό ρόλο και διάθεση επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης. Παρόλα αυτά ο

χώρος της Δ.Ε.Θ δεν παύει να αποτελεί αξιόλογη συνεισφορά στην αντιμετώπιση της έλλειψης στέγης σε ακραίες καταστάσεις. Παρέχει τα βασικά αγαθά του ύπνου, της σίτισης, της στέγασης και της υγιεινής δεν κάνει διακρίσεις σε αυτούς που δέχεται καθώς δεν υποβάλλονται στις απαραίτητες ψυχολογικές, κοινωνικές και ιατρικές εξετάσεις. Επιπλέον δεν λειτουργεί με βάση κάποιον χρονικό περιορισμό οπότε οι άστεγοι μπορούν να μείνουν εκεί όλο το εικοσιτετράωρο.

Στους χώρους φιλοξενίας αστέγων θα μπορούσε να υπάρχει μία μέριμνα, ώστε να οικειοποιούν τον χώρο όπου μένουν με πιο προσωπικά αντικείμενα. Επιπλέον θα μπορούσε το ωράριο παραμονής των αστέγων εκεί να γίνει πιο ευέλικτο, ώστε να νιώθουν πιο άνετα με την διαβίωσή τους εκεί.

Τέλος οι εθελοντικές ομάδες που συνεισφέρουν σε διάφορα στάδια στην ζωή των αστέγων έχουν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξή τους και στην προσπάθεια επιστροφής που είχαν πριν μείνουν στον δρόμο. Λειτουργώντας συνεργατικά και εστιάζοντας κάθε φορά σε διαφορετικού είδους ζητήματα ο ΟΚΑΝΑ στην απεξάρτηση από εξαρτησιογόνες ουσίες, η ΑΡΣΙΣ και η PRAKSIS στην ψυχική υποστήριξη και η 'Σχεδία' στην οικονομική ανεξαρτητοποίηση συμβάλουν στην αντιμετώπιση της αστεγίας. Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα που άστεγοι κατάφεραν με την βοήθεια των παραπάνω εθελοντικών ομάδων να επανέρθουν σταδιακά στην καθημερινότητα.

Από την παραπάνω ανάλυση γίνονται αντιληπτά τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του κάθε είδους διαμονής αστέγων. Αν και προσφέρουν αξιόλογα στοιχεία και διαφορετικά χαρακτηριστικά κάθε φορά, ούτε ο δρόμος αλλά ούτε και τα κέντρα φιλοξενίας είναι σε θέση να παρέχουν μια καλή ζωή στον υπό μελέτη πληθυσμό. Οι δομές παρέχουν την δυνατότητα κάλυψης των βασικών αναγκών, αλληλεπίδρασης και ασφάλειας ενώ ο δρόμος δίνει την ευκαιρία διαμόρφωσης του προσωπικού χώρου, χωρίς κάποιον περιορισμό στα πρόσωπα και κατοικίδια που θα 'συγκατοικήσουν'. Θα ήταν ενδιαφέρον στο μέλλον να αναρωτηθούμε για την βέλτιστη συνθήκη διαμονής των αστέγων η οποία θα μπορούσε ίσως να συνδυάζει τις παραπάνω χωρικές ποιότητες.

Βιβλιογραφία

Cloke P., May J., & Johnsen S., 2007, «Alternative cartographies of homelessness: Rendering visible British women's experiences of "visible" homelessness», *Gender, Place and Culture* v. 14

Cloke P., May J., & Johnsen S., 2008, «Performativity and affect in the homeless city», *Environment and Planning D: Society and Space* v. 26

Doherty J., et al., 2006, «The changing role of the state: homelessness and exclusion: regulating public space», Brussels: FEANTSA

Goldie C., 2002, «Living in public space: a human rights wasteland? », *Alternative Law Journal* v. 27

Jahiel R., 1992, «Homelessness: A Prevention-Oriented Approach», Baltimore: The Johns Hopkins University Press

Kawash S., 1998, «The homeless body», *Public Culture* v. 10

Madanipour A., 2003, «Public and private spaces of the city», London: Routledge

Maslow, A. H., 1970, «Motivation and personality», New York: Harper & Row

McNaughton C., 2008, «Transitions through homelessness. Lives on the edge», New York: Palgrave Macmillan

Meert H., et al., 2006, «The changing profiles of homeless people conflict, rooflessness and the use of public space», Brussels: FEANTSA

Ravenhill M., 2008, «The culture of homelessness», Hampshire: Ashgate Publishing Limited

Mitchell D., 2003, «The right to the city. Social justice and the fight for public space», New York: The Guilford Press

Ζαραφωνίτου Χ., κ.α., 2012, «Θυματοποίηση, ανασφάλεια και καταγραφή αναγκών των αστέγων του Δήμου Καλλιθέας», Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο - Έκθεση ερευνητικών πορισμάτων

Τουφεξή Μ., 2013, «Χωρίς καταφύγιο. Εστία - ζοντας στο φαινόμενο των αστέγων στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης», Αθήνα: Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ - Διάλεξη

Δικτυογραφία

Eye am Thessaloniki, 2017. [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://eyeamthessaloniki.gr/#theproject>

In.gr, 2020. Θεσσαλονίκη : Σε λειτουργία η νέα δομή φιλοξενίας αστέγων. [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://www.in.gr/2020/04/02/greece/thessaloniki-se-leitourgia-nea-domi-filoksenias-astegon/> [Τελευταία πρόσβαση στις 10 Φεβρουαρίου 2021]

Praksis, [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://praksis.gr/> [Τελευταία πρόσβαση στις 5 Σεπτεμβρίου 2021]

Social Policy.gr, 2018. Κοινωνικές Δομές Δήμου Θεσσαλονίκης: Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων – Υπνωτήριο Αστέγων – «Φιλοξενείο Αιτούντων Άσυλο». [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://socialpolicy.gr/2018/03/%CE%BA%CE%B-%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CF%82-%CE%B4%CE%AE%CE%BC%CE%B-%CE%CF%85-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%B-D%CE%AF%CE%BA%CE%B7%CF%82.html> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Φεβρουαρίου 2021]

Άρσις, [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://arsis.gr/> [Τελευταία πρόσβαση στις 10 Σεπτεμβρίου 2021]

Έλενα Ταξίδου, 2017. Υπνωτήριο Αστέγων: Μπήκαμε στο σπίτι των αστέγων της πόλης. [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://parallaximag.gr/thessaloniki/reportaz/sto-spiti-ton-astegon-tis-polis> [Τελευταία πρόσβαση στις 19 Ιανουαρίου 2021]

Ευτέρπη Μουζακίτη, 2020. Η καθημερινότητα στο προσωρινό υπνωτήριο αστέγων Θεσσαλονίκης. [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: https://www.grtimes.gr/ellada/i-kathimerinotita-stin-prosorini-domi-filoxenias-astegon-thessalonikis?_route_=ellada/i-kathimerinotita-stin-prosorini-domi-filoxenias-astegon-thessalonikis&_route_=ellada/i-kathimerinotita-stin-prosorini-domi-filoxenias-astegon-thessalonikis [Τελευταία πρόσβαση στις 26 Φεβρουαρίου 2021]

Κώστας Κουκουμάκας, 2017. Ένας Πρώην Άστεγος μας Ξεναγεί στη Θεσσαλονίκη με τον Δικό του Χάρτη. [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://www.vice.com/el/article/4xkn3g/enas-prwhn-astegos-mas-3enagei-sth-8essalonikh-me-ton-diko-toy-xarth-mesa-aro-ta-matia-enos> [Τελευταία πρόσβαση στις 3 Δεκεμβρίου 2020]

Μακεδονία, 2020. Πρωτοχρονιά με ασφάλεια και ζεστασιά στο υπνωτήριο αστέγων του δήμου Θεσσαλονίκης. [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://www.makthes.gr/protochronia-me-asfaleia-kai-zestasia-sto-ypnotirio-astegon-toy-dimoy-thessalonikis-250673> [Τελευταία πρόσβαση στις 26 Φεβρουαρίου 2021]

ΟΚΑΝΑ, [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://www.okana.gr/el> [Τελευταία πρόσβαση στις 10 Σεπτεμβρίου 2021]

Σχεδία,[Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://www.shedia.gr/> [Τελευταία πρόσβαση στις 12 Σεπτεμβρίου 2021]

Φώτη Κουτσαμπάρη, 2012. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Περισσότεροι από 300 άνθρωποι στον δρόμο. [Διαδικτυακά] Διαθέσιμο από: <https://www.makthes.gr/thessaloniki-perisso-teroi-apo-300-anthropoi-ston-dromo-81696> [Τελευταία πρόσβαση στις 7 Νοεμβρίου 2020]

Βιντεογραφία

Eye am Thessaloniki project - documentation video - english subs,

<https://www.youtube.com/watch?v=qIBiCDhQe4o>

Rthess.gr- Υπνωτήριο αστέγων,

<https://www.youtube.com/watch?v=nwr91BsCUyo>

ΑΣΤΕΓΟΙ ΥΠΝΩΤΗΡΙΟ (TV100 - 100215),

<https://www.youtube.com/watch?v=vJB73aBvzEc>

ΔΙΑΛΟΓΟΙ / Στο δρόμο: Μια συζήτηση για την Αστεγία με Αστέγους,

<https://www.snfdialogues.org/el/ekdiloseis/sto-dromo-mia-syzitisi-gia-tin-astegia-me-astegous/>

Καταγγελίες αστέγων για το Υπνωτήριο Θεσσαλονίκης | ΕΡΤ,

<https://www.youtube.com/watch?v=k4EqnloN5BQ>

Συναντήσεις με Αξιοσημείωτους Ανθρώπους | Η Σχεδία μου,

<https://www.ertflix.gr/ert2/synantiseis-me-aksiosimeiwτους-anthropous/synantiseis-me-axiosimeiotous-anthropous-i-schedia-moy/>

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΑΣΤΕΓΩΝ ΣΤΟ ΥΠΝΩΤΗΡΙΟ(TV100 180114),

<https://www.youtube.com/watch?v=tPASsJl8sM>

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1. Πυραμίδα του Abraham Maslow, Εικόνα βασισμένη στην θεωρία του Abraham Maslow

Εικόνα 2. Tony Nicoletti (φωτογράφος), 2018, Marie-Anna Aitken and John Taylor huddle in the cold weather, Πηγή: <https://www.dailyrecord.co.uk/news/scottish-news/gallery/the-faces-of-glasgows-homeless-11879473>

Εικόνα 3. Άστεγος σε παγκάκι στον Πειραιά, Πηγή: https://www.kedenews.gr/eidiseis/325691_rapid-test-stoys-astegoys-apo-ton-dimo-thessalonikis

Εικόνα 4. EUROKINISSI, 2021, Άστεγος στην Αθήνα, Πηγή: <https://www.news247.gr/koinonia/peiraias-thermainomenos-choros-gia-tin-prostasia-ton-astegon-apo-tin-kakokairia.9110619.html>

Εικόνα 5. Άστεγος κάτω από γέφυρα , Πηγή: <https://www.protothema.gr/greece/article/386313/suglonistikes-istories-i-zoi-kato-apo-mia-gefura/>

Εικόνα 6. Άστεγος σε στοά, Πηγή: <https://www.reader.gr/koinonia/337588/mia-poli-kato-apo-tis-gefyles-pos-zoyn-oi-astegoi-tis-athinas-pics>

Εικόνα 7. Άστεγος κοιμάται σε χώρο στάθμευσης, Πηγή: <https://www.newsit.gr/kosmos/eikona-grothia-sto-stomaxi-astegoi-koimountai-me-apostasi-2-metron-se-anoikto-parkingk-sto-las-vegkas/3004992/>

Εικόνα 8. Tim Boyle (φωτογράφος), 2005, Ο Γκλεν Μάνλιν σπρώχνει το καρότσι με τα υπάρχοντα του, Πηγή: https://www.huffpost.com/entry/storage-ending-homelessness_n_5724610

Εικόνα 9. Homeless at UK, Πηγή: <https://www.dw.com/en/europe-faces-growing-homeless-population-as-housing-costs-soar/a-43058016>

Εικόνα 10. Άστεγος κοιμάται σε στρώμα, Πηγή: <https://www.thepressroom.gr/ellada/sta-bemata-toy-streetwork-oi-astegoi-oi-anthropoi-oi-istories-zoes>

Εικόνα 11. Βασίλης Μαθιουδάκης (φωτογράφος), 2017, Άστεγος κοιμάται σε χαρτόνια, Πηγή: https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/95711_oi-astegoi-tis-athinas-tis-agries-nyhtes-tis-ariadnis

Εικόνα 12. Άστεγος κοιμάται σε παγκάκι, Πηγή: <https://www.protothema.gr/greece/article/804431/ellinas-ilikias-18-44-o-simerinos-astegos/>

Εικόνα 13. 2018, Origami tent - Folded, Πηγή: <https://www.trtworld.com/europe/belgian-designer-distributes-origami-style-cardboard-tents-to-homeless-14444>

Εικόνα 14. 2018, Origami tent - Unfolded, Πηγή: <https://www.trtworld.com/europe/belgian-designer-distributes-origami-style-cardboard-tents-to-homeless-14444>

Εικόνα 15. Αίτια που ανάγκασαν τους άστεγους να μείνουν στον δρόμο, Γράφημα βασισμένο στην πρώτη πιλοτική απογραφή αστέγων στην Ελλάδα του 2018, Πηγή: <https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2018/07/%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91-%CE%9C%CE%AC%CE%B7%CF%82-2018-2-1.pdf>

Εικόνα 16. Εκτίμηση φύλου αστέγων στον δρόμο από τους ερευνητές, Γράφημα βασισμένο στην πρώτη πιλοτική απογραφή αστέγων στην Ελλάδα του 2018, Πηγή: <https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2018/07/%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91-%CE%9C%CE%AC%CE%B7%CF%82-2018-2-1.pdf>

Εικόνα 17. Εκτίμηση ηλικίας αστέγων στον δρόμο από τους ερευνητές, Γράφημα βασισμένο στην πρώτη πιλοτική απογραφή αστέγων στην Ελλάδα του 2018, Πηγή: <https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2018/07/%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91-%CE%9C%CE%AC%CE%B7%CF%82-2018-2-1.pdf>

Εικόνα 18. Η ιθαγένεια των αστέγων στον δρόμο, Γράφημα βασισμένο στην πρώτη πιλοτική απογραφή αστέγων στην Ελλάδα του 2018, Πηγή: <https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2018/07/%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91-%CE%9C%CE%AC%CE%B7%CF%82-2018-2-1.pdf>

Εικόνα 19. Χάρτης με τα σημεία που εντοπίζονται οι άστεγοι στην Θεσσαλονίκη, Βασισμένος στον ψηφιακό χάρτη καταγραφής αστέγων της Δημοτικής Αστυνομίας Θεσσαλονίκης

Εικόνα 20. Χάρτης με τα κέντρα φιλοξενίας του δήμου και τους αστέγους της Θεσσαλονίκης, Βασισμένος στον ψηφιακό χάρτη καταγραφής αστέγων της Δημοτικής Αστυνομίας Θεσσαλονίκης, Δ-Μ. Γαλουζή, Σ. Νάκη

Εικόνα 21. Δωμάτιο στο υπνωτήριο, Πηγή: <https://www.makthes.gr/thessaloniki-epi-podos-oi-domes-gia-toys-astegoys-etoimazoun-akomi-kai-rantza-200264>

Εικόνα 22. Δημήτρης Τσίπας (φωτογράφος), 2020, Χώρος εστίασης στο υπνωτήριο, Πηγή: <https://www.lifo.gr/now/greece/sto-ypnotirio-astegon-thessalonikis-70-anthropoi-briskoy-nathe-brady-ena-krebat-na>

Εικόνα 23. Καθιστικό στο υπνωτήριο, Πηγή: <https://www.voria.gr/article/i-ipodochi-tou-2020-sto-ipnotirio-astegon-tou-dimou-thessalonikis>

Εικόνα 24. Χώρος εστίασης στο Κέντρο Ημέρας. Πηγή: <https://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/aftodioikisi/198770/thessaloniki-pano-apo-32-000-oi-episkepseis-sto-anoixto-kentro-imeras-astegon-tou-dimou-to-2017>

Εικόνα 25. Χώρος ύπνου στις εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ., Πηγή: <https://www.grtimes.gr/ellada/i-kathimerinotita-stin-prosorini-domi-filoxenias-astegon-thessalonikis>

Εικόνα 26. Χώρος φιλοξενίας αστέγων στις εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ., Πηγή: <https://www.aftodioikisi.gr/ota/dimoi/d-thessalonikis-aytopsia-sto-ypnotirio-astegon-me-to-thermometro-stoys-2-foto/>

Εικόνα 27. Χάρτης με τα σημεία που εντοπίζονται οι εθελοντικές οργανώσεις προσφοράς στους άστεγους και οι άστεγοι στην Θεσσαλονίκη, Βασισμένος στον ψηφιακό χάρτη καταγραφής αστέγων της Δημοτικής Αστυνομίας Θεσσαλονίκης, Δ-Μ. Γαλουζή, Σ. Νάκη

Εικόνα 28. Στιγμιότυπο από βίντεο , Άστεγος πουλάει το περιοδικό της 'Σχεδίας', Πηγή: <https://www.ertflix.gr/ert2/synantiseis-me-aksiosimeiw-tous-anthropous/synantiseis-me-axiosimeio-toys-anthropous-i-schedia-moy/>

Εικόνα 29. Διάγραμμα κατανομής εσόδων ενός περιοδικού της 'Σχεδίας', Πηγή: <https://www.shedia.gr/what-shedia-is/>

Εικόνα 30. Φωτογραφία από το πρότζεκτ 'Eye am Thessaloniki' , Πηγή: <https://eyeamthessaloniki.gr/#photos>

Εικόνα 31. Ο χάρτης ενός αστέγου, Πηγή: <https://www.vice.com/el/article/4xkn3g/enas-prwhn-astegos-mas-3enagei-sth-8essalonikh-me-ton-diko-toy-xarth-mesa-apo-ta-matia-enos>

